

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

POSREDNI DAVKI V KMETIJSTVU

Ljubljana, junij 2006

TANJA KUM

IZJAVA

Študentka **Tanja Kum** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom **prof. dr. Tineta Stanovnika** in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 7. 6. 2006

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. TEMELJNE ZNAČILNOSTI KMETIJSTVA V SLOVENIJI	2
2.1. MESTO KMETIJSTVA V SLOVENSKEM GOSPODARSTVU	2
2.2. ŠTEVILO IN VELIKOSTNA STRUKTURA KMETIJ	3
2.3. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI DRUŽINSKIH KMETIJ	4
2.3.1. Starostna struktura in problem nasledstva na kmetijah	4
2.3.2. Izobrazbena struktura kmetij	5
3. DOHODKOVNI POLOŽAJ KMETOV V SLOVENIJI.....	6
3.1. OCENA DOHODKA IZ KMETIJSTVA	6
3.1.1. FADN metodologija	6
3.1.2. Ekonomska velikost družinskih kmetij	7
3.1.3. Zeleno poročilo.....	8
3.1.4. Katastrski dohodek.....	9
3.2. OCENA SKUPNEGA DOHODKA NA SLOVENSKIH KMETIJAH.....	10
3.3. SOCIO-EKONOMSKA STRUKTURA KMETIJ V SLOVENIJI.....	11
4. DAVEK NA DODANO VREDNOST V KMETIJSTVU	13
4.1. OSNOVNI DAVČNI POJMI S PODROČJA DAVKA NA DODANO VREDNOST	14
4.2. OSNOVNA KMETIJSKA IN GOZDARSKA DEJAVNOST TER DRUGE IN DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJI V SISTEMU DDV	17
4.2.1. Opredelitev dejavnosti kmetijstva in gozdarstva za katero se plačuje davek od dohodka po katastrskem dohodku kmetijskih in gozdnih zemljišč	17
4.2.2. Opredelitev drugih kmetijskih dejavnosti in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.	18
4.2.3. Položaj drugih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah v sistemu DDV	19
4.3. OBVEZNI VSTOP V SISTEM DDV NA PODROČJU KMETIJSTVA	20
4.3.1. Težave kmetov v sistemu DDV.....	21
4.4. KMETIJE, KI PROSTOVOLJNO VSTOPIJO V SISTEM DDV	21
4.5. KMETIJE, KI UVELJAVLJAJO PRAVICO DO PAVŠALNEGA NADOMESTILA VSTOPNEGA DDV	23
4.6. KMETIJE, KI OSTANEJO IZVEN SISTEMA.....	24

5.	ANALIZA DAVKA NA DODANO VREDNOST V KMETIJSTVU.....	25
5.1.	KMETIJE, VKLJUČENE V SISTEM DDV	25
5.1.1.	<i>Prejete vloge za pridobitev pravice do pavšalnega nadomestila.....</i>	<i>28</i>
5.2.	OCENA PROMETA KMETIJ, KI SO VKLJUČENE V SISTEM DDV	28
5.2.1.	<i>Ocena prometa kmetij, ki so obvezno vključene v sistem DDV.....</i>	<i>29</i>
5.2.2.	<i>Ocena prometa kmetij, ki so prostovoljno vključene v sistem DDV.....</i>	<i>29</i>
5.2.3.	<i>Ocena prometa kmetij, ki so vložile vlogo za pridobitev dovoljenja za uveljavljanje pavšalnega nadomestila vstopnega DDV.....</i>	<i>30</i>
5.3.	IZRAČUN »DOHODKA« ZA KMETIJE, KI SO OBVEZNO ALI PROSTOVOLJNO VKLJUČENE V SISTEM DDV	32
5.3.1.	<i>»Dohodek kmetij«, ki so obvezno vključene v sistem DDV.....</i>	<i>35</i>
5.3.2.	<i>»Dohodek« kmetij, ki so v sistem DDV vključene prostovoljno.....</i>	<i>37</i>
5.4.	PRIMERJAVA S PREOSTALIMI OCENAMI EKONOMSKIH KATEGORIJ.....	37
5.5.	PRISPEVEK DAVKA NA DODANO VREDNOST IZ KMETIJSTVA V PRORAČUNU RS.....	40
6.	TROŠARINE V KMETIJSTVU.....	41
6.1.	TROŠARINSKI ZAVEZANCI IN PLAČNIKI TROŠARINE	41
6.1.1.	<i>Mali proizvajalci vina</i>	<i>41</i>
6.1.2.	<i>Mali proizvajalci žganja.....</i>	<i>42</i>
6.2.	VRAČILO TROŠARINE ZA ENERGENTE, PORABLJENE ZA POGON KMETIJSKE IN GOZDARSKE MEHANIZACIJE	43
6.2.1.	<i>Upravičenci do vračila trošarine</i>	<i>45</i>
6.2.2.	<i>Pravilnik o načinu vračila trošarine za energente, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije, ki je stopil v veljavo 1. 2. 2006</i>	<i>47</i>
7.	SKLEP.....	48
	LITERATURA	50
	VIRI.....	52

PRILOGE

1. UVOD

Slovenske kmetije so se znašle v procesu intenzivnega spreminjanja. Pri razmeroma majhnem delu kmetij je vse bolj izrazita tendenca po večanju obratov in čedalje bolj doslednem upoštevanju podjetniških načel in prijemov pri gospodarjenju, kar zahteva intenzivni oziroma že kar industrijski način proizvodnje. Večinskemu delu kmetij pa kmetovanje vse bolj pomeni možnost za pridobivanje dopolnilnega dohodka in za uveljavljanje drugotnih interesov kot so ohranjanje rodbinske tradicije, ohranjanje določene eksistenčne varnosti ali možnost za razvedrilno dejavnost. Po mnenju strokovnjakov s področja agrarne ekonomike naj bi tovrstne kmetije tudi v bodoče številčno prevladovale. Vzdrževale bodo kulturno krajino in prispevale k ohranjanju poseljenosti in gospodarske aktivnosti tudi v tistih območjih, kjer kmetovanje iz čistega ekonomskega vidika ne bo zanimivo (Kovačič, 2001, str. 219).

V diplomski nalogi želim na podlagi statističnih podatkov in podatkov o vključenosti družinskih kmetij v sistem davka na dodano vrednost bolj natančno opredeliti, koliko slovenskih kmetij je podjetniško naravnanih in koliko je samooskrbnih. Na podlagi izdelanih ocen dohodkovnega položaja slovenskih kmetij in izračunane ocene prometa in »dohodka« oz. »dodane vrednosti« na podlagi vračil in plačil davka na dodano vrednost bom skušala ugotoviti, kako visoke ekonomske kazalce pravzaprav dosegajo kmetije, ki sodelujejo v sistemu DDV.

Diplomsko delo sestavlja sedem poglavij.

Prvo je namenjeno uvodu, drugo prikazu položaja kmetijstva v slovenskem gospodarstvu ter predstavitvi števila in velikostne strukture slovenskih kmetij ter njihovih demografskih značilnosti, ugotovljenih na podlagi Popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000 in kasnejših vzorčnih popisih. Sledi prikaz dohodkovnega položaja slovenskih kmetij na podlagi različnih ocen dohodka iz kmetijstva in skupnega dohodka kmečkega gospodinjstva.

Četrto in peto poglavje je namenjeno osnovnemu posrednemu davku v kmetijstvu: davku na dodano vrednost, ki je bil v Sloveniji sprejet z Zakonom o davku na dodano vrednost leta 1999. V prvem delu so predstavljeni vsi trije načini vključitve v sistem DDV, ki so na voljo slovenskim kmetovalcem, ter položaj kmetov, ki ostanejo izven sistema. Sledi vsebinsko najpomembnejši del diplomskega dela, v katerem je prikazano število kmetij, ki so v obdobju od leta 1999 do leta 2005 sodelovale v sistemu DDV ter izračunan ocenjen promet in »dohodek« na podlagi podatkov iz obračunov DDV-ja in obračunov pavšalnega nadomestila vstopnega DDV-ja, posredovanih s strani Davčne uprave Republike Slovenije. Izdelana je tudi primerjava z ostalimi ocenami ekonomskih kategorij, ki bo pokazala, kakšno ekonomsko moč dosegajo slovenske kmetije, ki so vključene v sistem DDV.

V šestem poglavju je predstavljen še drugi posredni davek v kmetijstvu: trošarine, ki jih morajo plačevati mali proizvajalci vina in žganja. Diplomsko delo se zaključí s sklepom, kjer na kratko povzemam najpomembnejše ugotovitve.

2. TEMELJNE ZNAČILNOSTI KMETIJSTVA V SLOVENIJI

2.1. MESTO KMETIJSTVA V SLOVENSKEM GOSPODARSTVU

Delež kmetijstva v bruto domačem proizvodu (BDP) se z gospodarsko rastjo načeloma postopno znižuje. V razvitih gospodarstvih je delež kmetijstva skromen, v gospodarstvih manj razvitih dežel pa lahko dosega vrednosti tudi dvomestnih števil (Turk, 1998, str. 13). Poglejmo, kje se nahaja Slovenija.

Tabela 1: Osnovni podatki o kmetijstvu od leta 1998 do leta 2004

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Realne stopnje rasti BDP (v %)	3,6	5,6	4,1	2,7	3,5	2,7	4,2
BDP (kmetijstvo, lov, gozdarstvo)							
- vrednost (v mio EUR)	621	563	577	568	650	547	570
- delež v BDP (v %)	3,3	2,8	2,8	2,6	2,7	2,2	2,2
Zaposlenost (kmetijstvo, lov, gozdarstvo)							
- število (v 1000)	114,4	109,7	106,2	102,7	99,9	98,1	95,8
- delež v skupnem številu zaposlenih (v %)	13,1	12,4	11,9	11,4	11,0	10,8	10,5
BDP na zaposlenega v kmetijstvu (v EUR)	5.428	5.132	5.433	5.531	6.506	5.576	5.950

Vir: Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva in gozdarstva v letu 2004, 2005, str. 18.

Kmetijstvo ima v slovenskem gospodarstvu vse manjši ekonomski pomen. V letu 2004 je kmetijstvo skupaj z lovom in gozdarstvom k bruto domačemu proizvodu prispevalo le 2,2 %, k skupni zaposlenosti pa 10,5 %. Kot je razvidno iz Tabele 1, se deleža iz leta v leto zmanjšujeta. Kljub vse manjšemu deležu, ki ga predstavlja kmetijstvo v slovenskem gospodarstvu, ostaja ekonomski pomen sektorja še vedno večji kot v povprečju EU-15, kjer je v letu 2003 kmetijstvo skupaj z gozdarstvom, lovom in ribištvom predstavljalo le 1,6 % BDP in 4 % zaposlenosti (Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva in gozdarstva v letu 2004, 2005, str. 18).

Navedeni podatki kažejo tudi na sorazmerno nizek BDP na zaposlenega v kmetijskem sektorju, saj je BDP na prebivalca v letu 2004 znašal 13.103 EUR, BDP na delovno aktivnega prebivalca pa v primerjavi z BDP na zaposlenega v kmetijstvu kar 28.624 EUR (Jesensko poročilo, 2005, str. 92, 108).

V Sloveniji kmetijstvo ostaja pomembna gospodarska dejavnost predvsem v območjih s slabše razvito gospodarsko infrastrukturo in predstavlja dodaten dohodkovni vir ter dejavnik razvoja in socialne stabilnosti številnim družinskim kmetijam na podeželju (Oblak, 2002, str. 1).

2.2. ŠTEVILO IN VELIKOSTNA STRUKTURA KMETIJ

V Tabeli 2 so predstavljeni podatki o številu kmetij, ugotovljeni na podlagi meril, ki jih uporabljajo v večini držav Evropske unije oz. podatki o t. i. evropsko primerljivih kmetijah (EPK)¹. Velikost kmetij je izražena v hektarih kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU). To so kmetijska zemljišča, ki jih kmetijska gospodarstva uporabljajo za kmetijsko pridelavo ne glede na lastništvo. Mednje prištevamo njive in vrtove, sadovnjake, vinograde ter travnike in pašnike.

Tabela 2: Število kmetij v Sloveniji in njihova velikostna struktura v letu 1991, 2000 in 2005

Leto	Število kmetij	Velikost kmetij (v ha KZU)				Povprečna velikost (v ha KZU)
		do 2 ha	2-5 ha	5-10 ha	nad 10 ha	
1991	111.951	34,1 %	36,5 %	21,8 %	7,6 %	4,1
2000	86.336	26,6 %	35,2 %	25,6 %	12,6 %	5,3
2005	77.042	23,3 %	36,2 %	25,6 %	14,9 %	6,0

Vir: Kovačič, Udovč, 2003, str. 299; Kmetijstvo in ribištvo, 2006, str. 2,11.

Število kmetij se iz leta v leto zmanjšuje. Tako je bilo v letu 2000 22,9 % manj kmetij kot desetletje poprej. V povprečju je vsako leto ugasnilo 2.846 kmetij oz. 7 do 8 kmetij na dan. Strokovnjaki s področja agrarne ekonomike na podlagi popisov ocenjujejo, da je v Sloveniji okoli 40 % kmetij, ki bodo izumrle z iztekom sedanje generacije. Hkrati se ekonomske razmere kmetovanja zaostrujejo, tako je po njihovi oceni realno pričakovati, da se bo število kmetij letno zmanjšalo za približno 2.400 (Kovačič, Udovč, 2003, str. 299). Ocene so po podatkih SURS nekoliko precenjene, saj se je število kmetij v obdobju od leta 2000 do leta 2005 v povprečju zmanjšalo za 1860 kmetij letno. Domneva se, da bo število kmetij tudi v prihodnje tako veliko, da bo podjetniški model kmetovanja odločilen le pri kakih 5 % kmetij, ki se bodo razvile v profesionalne obrate, oziroma bodo tak status ohranile. Vse ostale bodo morale kombinirati dohodek iz kmetijske dejavnosti z drugimi viri dohodka (Kovačič, 2001, str. 217), ter si tako zagotoviti boljši življenjski standard.

¹ Med EPK štejemo kmetije, ki imajo v uporabi najmanj 1 hektar (ha) kmetijskih zemljišč. Ostale kmetije, ki ne izpolnjujejo tega pogoja, prištevamo med EPK, če imajo (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 17):

- najmanj 10 arov (a) kmetijskih zemljišč in 90 a gozda ali
- najmanj 30 a vinogradov in/ali sadovnjakov ali
- 2 ali več glav velike živine (GVŽ) ali
- 15 do 30 a vinogradov in 1 do 2 GVŽ ali
- več kot 50 panjev čebel ali
- pridelujejo vrtnine za prodajo.

Velikostna struktura slovenskih kmetij je izredno neugodna, kar je še posebej izrazito v primerjavi z velikostno strukturo kmetij večine zahodnoevropskih držav, saj je od nje odvisna proizvodna usmerjenost in dohodek, ki ga je mogoče ustvariti ter obstoj in razvojne ambicije kmetije (Kovačič, 2002, str. 55). V letu 2000 je skoraj 1/3 kmetij razpolagala z manj kot 2 ha KZU, več kot 50 % kmetij je imelo manj kot 5 ha in le malo več kot 10 % kmetij je uporabljalo več kot 10 ha KZU. Stanje se sicer nekoliko izboljšuje, saj je opazen trend zmanjševanja deleža manjših velikostnih skupin in povečevanje deleža velikostnih skupin z več kot 10 ha KZU. Raste tudi povprečna velikost kmetije, merjena s ha KZU. Kljub temu moramo v prihodnjih desetih, morda celo dvajsetih letih še vedno računati na razmeroma neugodno velikostno strukturo (Kovačič, 2003, str. 301).

Zaradi neugodne velikostne strukture prinaša kmetijska dejavnost paritetni dohodek za enega ali več zaposlenih samo na okrog 2,5 % kmetijah (Kovačič, Udovč, 2002, str. 67). Kar pomeni, da je dohodek iz kmetijstva velike večine slovenskih kmetij premajhen, da bi zadostil potrebam lastnikov kmetij in njihovih družin ter bil v povprečju primerljiv z dohodkom drugih družbenih slojev (Erjavec, 1994, str. 29). Majhnost in razdrobljenost slovenskih kmetij je torej razlog, zakaj se vse manj družinskih članov na kmetiji ukvarja samo s kmetovanjem in jih vse več prisega na pridobivanje alternativnih virov dohodka.

2.3. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI DRUŽINSKIH KMETIJ

2.3.1. Starostna struktura in problem nasledstva na kmetijah

Za starostno strukturo celotne Slovenije je značilno, da se povečuje delež starejše in zmanjšuje delež mlajše generacije, tudi stanje v kmečkih gospodinjstvih kaže podobne tendence.

Tabela 3: Starostna struktura prebivalcev na kmetijah v letu 1991, 2000, 2003 in 2005 (v %)

Starostna skupina	1991-EPK	2000	2003	2005
do 24 let	33,5	28,3	27,0	25,0
25-34	13,3	14,0	13,0	13,0
35-44	11,9	13,5	14,0	14,0
45-54	11,7	13,2	14,0	15,0
55-64	14,3	12,5	12,0	13,0
nad 65 let	15,3	18,7	20,0	20,0
skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 114; Kmetijstvo in ribištvo, 2006, str. 11.

Kot je razvidno iz Tabele 3 je za slovenske kmetije značilna visoka zastopanost starejših družinskih članov, saj jih je v letu 2000 kar ena tretjina že dosegla starost 55 let. Delež starejše generacije se vedno hitreje povečuje, saj je bilo leta 2003 in 2005 že 20 % družinskih članov starejših od 64 let, delež mlajših generacij do 24 let pa vztrajno pada. Starostna struktura gospodarjev je še nekoliko slabša, saj jih je bilo v letu 2000 kar 56 % starih več kot 56 let, 23

% jih je dosegalo starost od 45-54 let, 21 % gospodarjev pa je bilo mlajših od 45 let (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 116). Starostna struktura gospodarjev se v letu 2005 ni bistveno spremenila (Statistične informacije, 2006, str. 11). Poleg tega je bil indeks staranja² že leta 1981 tako visok, da se kmečka populacija ni mogla več reproducirati na obstoječi ravni, kar bistveno zmanjšuje razvojne možnosti kmetij (Kovačič, 2001, str. 212). Ti odnosi se odražajo tudi pri problematiki nasledstva na kmetijah, saj je stanje nasledstva eden ključnih dejavnikov reproduktivne sposobnosti kmetije in s tem njenega dolgoročnega obstoja. Vprašanje je posebno aktualno za kmetije s starejšimi gospodarji, katerih otroci so poklicno že opredeljeni, ali na kmetijah brez otrok (Kovačič, 1996, str. 79-82). V letu 2000 je imelo izbranega naslednika le 23 % družinskih kmetij (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 118).

2.3.2. Izobrazbena struktura kmetij

Prebivalci Slovenije, ki živijo v kmečkih gospodinjstvih se žal ne morajo ponašati z visoko izobrazbeno strukturo, čeprav se splošna izobrazbena raven na kmetijah po zaslugi mlajše generacije vendarle izboljšuje. Čim mlajša je namreč starostna skupina prebivalstva, tem manjši je delež prebivalcev s samo osnovnošolsko izobrazbo in tem večji je delež tistih, ki imajo višje stopnje izobrazbe (Kovačič, Udovč, 2003, str. 306).

Popis kmetijskih gospodarstev je pod drobnogled postavil gospodarje kmetij, nosilce odločanja na družinskih kmetijah. Rezultati so pokazali, da je dobrih 59 % gospodarjev brez formalne izobrazbe, ali pa imajo dokončano le osnovno šolo. Poklicno ali srednješolsko izobrazbo si je pridobilo 38 % gospodarjev, slabe 3 % pa jih ima višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo. Dosežena izobrazbena raven je precej nižja od republiškega povprečja. Po podatkih ankete o delovni sili ima namreč 21,4 % delovno aktivnega prebivalstva v Sloveniji končano največ osnovno šolo, 61,8 % pa ima poklicno ali srednješolsko izobrazbo. Stanje poklicne usposobljenosti, ki izhaja iz meril dosežene formalne kmetijske izobrazbe je še manj ugodno, kajti 83,9 % gospodarjev ima samo praktične izkušnje, 8,2 % ima narejen tečaj iz kmetijstva, 3,2 % ima poklicno kmetijsko izobrazbo in le 2,6 % ima srednjo ali višjo kmetijsko izobrazbo. Izobrazbena struktura se pomembno razlikuje glede na starostno skupino, v katero se gospodar uvršča, saj imajo mlajši gospodarji višjo stopnjo izobrazbe od starejših gospodarjev (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 115-117).

Pri obstoječem trendu se predvideva, da bodo sedanje mlade generacije prebivalcev na kmetijah v celoti dosegle srednjo ali višje stopnje izobrazbe. Res pa je, da je interes za kmetijsko strokovno izobrazbo tudi med mladimi na kmetijah vse manjši. Čim mlajša je namreč starostna skupina, tem večji je delež tistih, ki nimajo kmetijske izobrazbe (Kovačič, Udovč, 2003, str. 307).

² Indeks staranja predstavlja razmerje med številom prebivalcev, starih nad 65 let, in številom prebivalcev, mlajših od 14 let (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 37).

3. DOHODKOVNI POLOŽAJ KMETOV V SLOVENIJI

Ekonomski položaj kmetijstva je odvisen od različnih ekonomskih, agrarnopolitičnih ter slučajnih, po navadi vremenskih vplivov. Dolgoročna narava kmetijske proizvodnje, z rastočo ponudbo, stagnirajočim povpraševanjem in nemobilnostjo proizvodnih dejavnikov, vodi v vseh sodobnih družbah v dohodkovni problem kmetijstva, ki se kaže v zaostajanju dohodkov v kmetijstvu za rastjo primerljivih dohodkov v gospodarstvu (Rednak et al., 2001, str. 7).

3.1. OCENA DOHODKA IZ KMETIJSTVA

Dohodek, ki ga dosegajo zaposleni v kmetijstvu, je odvisen od številnih dejavnikov, in sicer od splošnega položaja kmetijstva v okviru nacionalne ekonomije in cenovnih razmerij, značilnosti posestne strukture, stopnje tehnološke opremljenosti, organiziranosti pridelave in trženja ter velikosti in proizvodne usmeritve kmetijskih gospodarstev. Dohodek je zelo prikladno merilo gospodarske uspešnosti kmetijskih gospodarstev in panoge kot celote (Kovačič, Udovč, Čebulj, 2001, str. 248). Dohodek iz kmetijstva Erjavec opredeli kot dobiček kmetov, ki je razlika med vrednostjo prodaje in nakupov, zmanjšan za amortizacijo zgradb, opreme in kmetijske amortizacije, za plačila obresti, najemnini in morebitnega plačanega dela (Erjavec et al., 1999, str. 152).

V Sloveniji zaenkrat še ni omogočeno neposredno ugotavljanje dohodka iz kmetijstva oziroma osnovne kmetijske dejavnosti, saj kmetom ni potrebno voditi knjigovodstva (Simončič, 1994, str. 34). Trenutno sicer obstajajo različni podatkovni viri iz bolj ali manj reprezentativnih vzorcev kmetij, kjer dohodek iz kmetijstva zgolj ocenjujejo na osnovi spremljanja prihodkov in proizvodnih stroškov, a vzorec ni niti dovolj obsežen, niti dovolj reprezentativen. Težave nastopijo tudi pri ustrezni natančnosti zajemanja podatkov. Vendar je ob današnji organiziranosti ustreznih strokovnih služb že mogoče priti do dovolj zanesljivih podatkov, s katerimi je s pomočjo simulacijskih modelov mogoče ocenjevati dohodek in druge ekonomske kazalce (Kovačič, Udovč, Čebulj, 2001, str. 248).

3.1.1. FADN metodologija

Na pobudo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je Slovenija leta 1994 začela z izvajanjem FADN metodologije, oziroma mreže knjigovodskih podatkov s kmetij. Osnovni namen je bil pridobiti informacije za ekonomsko svetovanje in argumentirano kmetijsko politiko. Ob nastavitvi knjigovodstva je bil osnovni cilj pridobiti kmetije, ki bi predstavljale čim bolj reprezentativen vzorec vseh kmetij v Sloveniji. Tako kot v vseh državah, kjer imajo na tem področju že dolgoletne izkušnje, se je tudi pri nas izkazalo, da so za spremljanje ekonomskega položaja zainteresirana večja in specializirana kmečka gospodarstva, ki se s kmetovanjem ukvarjajo profesionalno. Majhne kmetije za vodenje knjigovodstva niso zainteresirane, saj niso vajene sprotnega in sistematičnega zapisovanja poslovnih prigodkov, težko jim je tudi ločevati gospodarske od gospodinjskih aktivnosti. Povprečni rezultati kmetij,

zajetih v vzorec, zato še zdaleč ne odražajo povprečja vseh kmetij v Sloveniji (Pajntar, 1997, str. 1-3).

V Tabeli 4 so predstavljeni rezultati vodenja knjigovodstva do leta 2001, ko so bili na voljo zadnji še obdelani, a neobjavljeni podatki.

Tabela 4: Ekonomski rezultati vodenja knjigovodstva po FADN metodologiji v letih od 1998 do 2001 (v SIT)

	1998	1999	2000	2001
Število kmetij	252	259	309	279
- čiste	146	153	187	167
- mešane	88	79	99	95
- dopolnilne	18	17	16	12
Celotni prihodki	4.296.503	5.078.939	7.006.799	7.848.769
Celotni spremenljivi stroški	2.511.428	3.099.674	4.304.156	5.184.205
Amortizacija	957.976	1.038.228	1.459.303	1.366.721
Pokritje	2.486.216	2.833.261	3.726.221	3.971.667
Dajatve	227.453	261.795	224.730	222.569
Dohodek kmečke družine	985.171	1.121.197	1.500.080	1.892.231

Vir: Pajntar, 2002.

3.1.2. Ekonomska velikost družinskih kmetij

Eden izmed kazalcev za merjenje dohodka na kmetijah, ustvarjenega samo s kmetijsko dejavnostjo, je tudi ekonomska velikost kmetij, ki je izražena s pomočjo Evropske velikostne enote (ESU)³, in je bila razvita v EU za potrebe analize velikostne strukture kmetij. Za razvrščanje kmetij po velikosti tako ni več pomemben obseg zemljišč, temveč je preko dohodka upoštevana tudi proizvodna usmeritev in različna intenzivnost proizvodnje (Kovačič, Udovč, Čebulj, 2001, str. 251).

Ekonomska velikost kmetijskega gospodarstva predstavlja seštevek vrednosti standardiziranega pokritja (SGM)⁴, izraženega kot razliko med potencialnimi prihodki in specifičnimi stroški pridelave na hektar in se ugotavlja za vsak posamezen stroškovni nosilec. 1 ESU je po zadnjih določitih Eurostata enak vrednosti 1.200 EUR. V Sloveniji je bila prvič izvedena razvrstitev kmetijskih gospodarstev na ekonomsko velikost pri popisu kmetijskih gospodarstev leta 2000, pri čemer je bilo ugotovljeno sledeče (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 126):

³ ESU=European Size Unit.

⁴ SGM= Standard Gross Margin.

Tabela 5: Prikaz družinskih kmetij in skupne vrednosti standardiziranega pokritja glede na ekonomsko velikost gospodarstva v letu 2000 (v SIT)

ESU	št. kmetij	delež kmetij (v %)	SGM (ESU)	SGM (ESU) (v %)
do 2	40.708	47,15	42.120	12,28
2-4	22.673	26,26	63.410	18,49
4-6	9.226	10,69	44.525	12,98
6-8	4.674	5,41	32.013	9,33
8-12	4.247	4,92	40.876	11,92
12-16	1.933	2,24	26.559	7,74
16-40	2.318	2,68	53.857	15,70
40-100	500	0,58	27.960	8,15
100-250	46	0,05	6.337	1,85
250 in več	11	0,01	5.288	1,54
Skupaj	86.336	100,00	342.944	100,00

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 126; Lastni izračun.

Povprečna ekonomska velikost kmetije je v letu 2000 znašala 4,0 ESU. To pomeni, da je povprečna kmetija ustvarila 4800 EUR oziroma 1.150.272 SIT⁵ standardiziranega pokritja⁶. Skoraj polovica kmetij je imela ekonomsko velikost manjšo od 2 ESU, oziroma 575.136 SIT standardiziranega pokritja, pri 73, 41 % kmetij pa ekonomska velikost ni presegla 4 ESU. Pri manj kot 1 % kmetij je bila ekonomska velikost večja od 40 ESU, te kmetije so ustvarile več kot 11.520.000 SIT standardiziranega pokritja. Družinske kmetije z ekonomsko velikostjo pod 8 ESU so predstavljale skoraj 90 % vseh kmetij, njihova vrednost SGM pa je pomenila le 53 % skupne vrednosti SGM, medtem ko so družinske kmetije, ki so presegle prag 40 ESU, razpolagale z 11, 54 % celotne vrednosti SGM. Tako je jasno, da imamo v Sloveniji na eni strani relativno malo velikih profesionalnih kmetij, na drugi strani pa veliko kmetij z izjemno nizko ekonomsko velikostjo in posledično nizkim dohodkom iz kmetijstva. Slednjim kmetijstvo pomeni zgolj dopolnilni vir dohodka, možnost samooskrbe oziroma ohranjanja kmetovanja iz drugih neekonomskih razlogov.

3.1.3. Zeleno poročilo

Na Kmetijskem inštitutu Slovenije pripravljajo letno poročilo o stanju kmetijstva, živilstva in gozdarstva v t.i. Zelenem poročilu, ki vključuje tudi oceno dohodkovnega položaja kmetijstva. Osnovni namen priprave agrarno-ekonomskega dela tega poročila je čim bolj objektivno oceniti stanje in spremembe dohodkovnega položaja kmetijstva ter ob tem podrobno analizirati vse dejavnike, ki najpomembneje vplivajo na dohodkovni položaj. To so fizični obseg

⁵ Vsi zneski so preračunani po centralnem paritetnem tečaju 239,640 SIT/EUR.

⁶ Povprečno standardizirano pokritje je manjše od povprečnega pokritja izračunanega po FADN metodologiji, ki je v letu 2000 znašalo 3,7 mio SIT. Razlike nastopijo zaradi različne metodologije izračuna pokritja. FADN pokritje je opredeljeno kot razlika med skupnimi prihodki in spremenljivimi stroški. Pomembna razlika nastane tudi zaradi različnega zajemanja kmetij v izračun. Povprečno standardizirano pokritje odraža povprečje vseh slovenskih kmetij, FADN pokritje pa le povprečje 309 večjih kmetij, ki so se prostovoljno odločile za vodenje knjigovodstva. Prav zato je tudi povprečno pokritje toliko višje.

pridelave, cene, stroški pridelave ter višina in sestava proračunskih izdatkov za kmetijstvo. Ocene temeljijo na nacionalnih statističnih virih in številnih lastnih in izvedenih podatkih ter uporabi različnih modelnih orodjih. Njegovo jedro tvorijo modelne kalkulacije prihodkov in stroškov pri posameznih kmetijskih proizvodih, ki so nadgrajene v statični deterministični model za izračun dohodka v slovenskem kmetijstvu (Rednak et al., 2001, str. 8).

3.1.4. Katastrski dohodek

Zgodovinski razlog za razvoj sistema pavšalne ocene dohodka iz kmetijstva je bil prehod plačevanja obveznosti, izhajajočih iz pravice do uporabe kmetijskih zemljišč in gozda, iz naturalnih oblik v denarno. Ker je bilo ugotavljanje dejansko ustvarjenega dohodka prezahtevno ali celo nemogoče, je bilo potrebno uvesti nek posredni sistem, ki bi temeljil na nedvoumno merljivih podatkih, ki bi jih bilo moč povezati z ljudmi, ki so bili zavezanci za plačilo davka. Kot najprimernejše se je izkazalo zemljišče, ki je na razpolago samo v določenem obsegu in relativno lahko deljivo. Pri tem so upoštevali dejstvo, da je doseganje določene višine pridelka pogojeno tudi z lastnostmi zemljišča in klimatskimi razmerami. Vsa zemljišča so zato natančno evidentirali in na podlagi ugotovljenih talnih in klimatskih značilnostih razporedili proizvodni potencial v določen hierarhični sistem. Vrednostno se je proizvodni potencial začel izražati v obliki katastrskega dohodka. Ta predstavlja oceno povprečnega dohodka iz kmetijske pridelave, ki ga je moč doseči z obdelavo natančno določenega zemljišča ob upoštevanju povprečnih gospodarskih razmer (Stanje metodologije ugotavljanja katastrskega dohodka v Sloveniji, 2004, str. 2). Sistem katastrskega dohodka se na ozemlju Slovenije uporablja že skoraj 300 let (Dular, 2004, str. 13).

Sedaj veljavna zakonodaja (Zakon o ugotavljanju katastrskega dohodka, 2005) določa, da je katastrski dohodek kmetijskega zemljišča bruto prihodek rastlinske proizvodnje in živinoreje, ki ga dosegajo lastniki kmetijskih zemljišč s povprečnim, krajevno običajnim načinom rabe kmetijskih zemljišč in povprečni letini, zmanjšan za povprečne materialne stroške te proizvodnje in amortizacije, brez vrednosti vloženega lastnega človeškega dela.

Katastrski dohodek se danes uporablja kot edina uradna ocena dohodkov standardnih kmetijskih dejavnosti, vezanih na kmetijska zemljišča, za zelo različne namene (Javni razpis za izbiro izvajalca za izdelavo projektne naloge KD-04 »Razvoj nove metode ugotavljanja katastrskega dohodka«, 2004). Katastrski dohodek predstavlja osnovo za odmero davkov od dohodkov iz kmetijstva (oz. dohodkov iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti) ter osnovo za odmero prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, pravic do socialno varstvenih dajatev ipd. (Pavlovič et al., 2006, str. 4). Na podlagi višine katastrskega dohodka je postavljena tudi meja za vstop v sistem DDV za dejavnosti iz kmetijstva, ki so obdavčene po katastrskem dohodku.

Ob hitrih spremembah ekonomskega okolja v kmetijstvu, spremembah izhodišč in ukrepov kmetijske politike ter spremembah v strukturi in intenzivnosti zasebnega kmetijstva, je postala obstoječa metoda ugotavljanja katastrskega dohodka vsebinsko, predvsem pa tehnično

zastarela in zahteva bistvene spremembe v izhodiščih, postopkih in rešitvah (Javni razpis za izbiro izvajalca za izdelavo projektne naloge KD-04 »Razvoj nove metode ugotavljanja katastrskega dohodka«, 2004). Ministrstvo za finance je zato v letu 2004 objavilo javni razpis za izbiro izvajalca za projektno nalogo »Razvoj nove metode ugotavljanja katastrskega dohodka«. Do sedaj sta bili izdelani in objavljeni prvi dve fazni poročili.

3.2. OCENA SKUPNEGA DOHODKA NA SLOVENSKIH KMETIJAH

Za Slovenijo je podobno kot za druge evropske države značilno, da kmečka gospodinjstva kombinirajo različne dohodkovne vire, kar zagotavlja pomembno preživetveno strategijo zlasti tistim kmetijam, katerih ekonomska velikost ne omogoča doseganja ustrezne dohodkovne ravni (Oblak, Juvančič, Erjavec, 2003, str. 274).

Ocena skupnega dohodka na kmetijah sodi med manj poznana raziskovalna področja tako v Sloveniji, kot tudi v drugih evropskih državah. Medtem, ko se v EU porajajo prve ocene skupnega dohodka na kmetijah po TIAH metodologiji, je bila v Sloveniji v letu 2001 izdelana prva ocena skupnega dohodka na vzorcu, ki je zajemal 120 kmetij iz dveh regij (Pomurje in Gorenjska), ki se med seboj izrazito razlikujeta po splošni gospodarski razvitosti, razvejanosti gospodarske infrastrukture, deležu zaposlenih v kmetijstvu in vlogi kmetijstva v prostoru (Oblak, 2002, str. 100). Skupni dohodek je bil izračunan kot vsota dohodka iz kmetijstva, dohodka iz dopolnilne dejavnosti, dohodka ustvarjenega izven kmetije in ostalih prejemkov in prihodkov (pokojnine in različni socialni transferi) na kmetijah (Oblak, 2002, str. 41).

Rezultati so pokazali, da je v letu 2001 dohodek iz kmetijstva 120-ih kmetij z Gorenjske in Pomurja, ki so bile vključene v vzorec znašal v povprečju 1,078 mio SIT na kmetijo⁷. Dvajset odstotkov kmetij je dosegalo negativen dohodek iz kmetijstva, 60 % kmetij pa ni dosegalo niti 40 % povprečnega kmetijskega dohodka (Oblak, Juvančič, Erjavec, 2003, str. 280). Po tej metodi ocenjen kmetijski dohodek je v povprečju nižji od tistega, ki ga izkazujejo zadnji rezultati vodenja knjigovodstva na kmetijah iz vzorca FADN, ki je v letu 2001 znašal 1.892.000 SIT⁸ (Pajntar, 2002) in je bližje paritetnemu dohodku⁹, ki po ocenah strokovnjakov znaša 1.565.357 SIT na leto na PDM¹⁰ (Kovačič, Udovč, 2002, str. 70).

⁷ Tako izračunan dohodek sicer ne predstavlja povprečnega dohodka vseh kmečkih gospodinjstev v Sloveniji, pa vendarle se od njega bistveno ne razlikuje, predvsem zaradi primerne izbire regij in zajetja tako ekonomsko majhnih kot tudi velikih kmetij.

⁸ Razlike nastopajo zlasti zaradi razlik v povprečni velikosti obravnavanih kmečkih gospodarstev. V vzorcu FADN so zajeti predvsem nadpovprečni, poklicni pridelovalci, ki razpolagajo v povprečju s 17,5 ha KZU, medtem, ko so bila pri oceni kmetijskega dohodka na proučevanih kmetijah na Gorenjskem in v Pomurju zajeta kmečka gospodarstva, ki so v povprečju razpolagala z 11,3 ha KZU (Oblak, 2002, str. 89).

⁹ Izraz paritetni dohodek se uporablja pri ugotavljanju gospodarske moči kmetije, ki jo merimo z indeksom gospodarske moči (IGM). Ta je definiran kot razmerje med višino dohodka, ki ga ustvari kmetija s kmetijsko dejavnostjo, in višino povprečne plače v gospodarstvu, povečana za višino povprečnega dobička na zaposlenega. IGM kmetije, ki dosega paritetni dohodek za enega zaposlenega, znaša torej 1 (Kovačič, Udovč, 2002, str. 71).

¹⁰ Koeficient PDM je izražen kot razmerje med številom ur, letno porabljenih za delo na kmetiji in enoletnim obsegom dela polno zaposlene osebe, ki v enem letu opravi 1800 ur. Pri izračunu PDM se upošteva celotni letni vložek dela na kmetiji. Poleg dela gospodarja, drugih družinskih članov in redno zaposlenih na kmetijskem gospodarstvu, vključuje tudi najeto delovno silo (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 39).

Skupni dohodek vseh kmetij z Gorenjske in Pomurja, ki so bile zajete v vzorec, je v povprečju znašal 3.765.000 SIT na kmetijo. V skupnem dohodku celotnega vzorca je predstavljal delež iz kmetijstva v povprečju 28,6 %, nekmetski viri dohodka pa 71,4 %. Med slednjimi so zavzemali največji delež dohodki iz zaposlitve izven kmetije (34,2 %), sledili so ostali prejemki in prihodki (27 %), najmanjši delež pa so predstavljali dohodki iz dopolnilnih dejavnosti (10,2 %) (Oblak, 2002, str. 65). Razmeroma nizek delež dohodka iz kmetijstva potrjuje tezo o nujnosti diverzifikacije dohodkovnih virov kmečkih gospodinjstev.

3.3. SOCIO-EKONOMSKA STRUKTURA KMETIJ V SLOVENIJI

Socio-ekonomski tip kmetije kaže, iz katerih virov gospodinjstvo na kmetiji pridobiva dohodek oziroma kolikšen delež skupnega dohodka družina ustvari s kmetijsko dejavnostjo. Za pravilno opredelitev socio-ekonomskega tipa kmetije je potrebno poznati vse dohodkovne vire posamezne kmetije. V literaturi se običajno kot kriterij za opredelitev navaja delež dohodka iz kmetijske dejavnosti, vendar v Sloveniji, kljub večanju števila podatkovnih virov za ocenjevanje dohodkov iz kmetijstva, s točnimi podatki še ne razpolagamo, saj kmetom ni potrebno voditi knjigovodstva (Kovačič, 1996, str. 18).

Pri prvi opredelitvi socio-ekonomskega tipa kmetije na podlagi podatkov o popisu prebivalstva v letih 1981 in 1991 so bili zato uporabljeni podatki o zaposlenosti družinskih članov zunaj kmetije. Ta podatek sicer pokaže na trajno prisotnost zunanega vira dohodka, vendar ne omogoča opredelitve natančnega razmerja med obema viroma dohodka (Kovačič, 1996, str. 19). Naslednja opredelitev socio-ekonomskega tipa kmetij je bila izvedena na podlagi podatkov iz popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000. Zajem podatkov pri tem popisu je bil nekoliko drugačen od zajema podatkov pri popisih v letih 1981 in 1991, kar pomeni, da je bilo potrebno opredeliti novo metodologijo, kar pa seveda onemogoča neposredno primerjavo med posameznimi popisi (Udovč, Kovačič, Kramarič, 2006, str. 75). Pri novejši opredelitvi so bili uporabljeni podatki o aktivnostih članov jedra družine, ki ga sestavljajo gospodar, njegov zakonec in naslednik kmetije, kajti ostali aktivni družinski člani, ki ne delajo izključno na kmetiji, predstavljajo samostojne potrošne enote in svoje dohodke praviloma na vlagajo v kmetijo. Na tej osnovi so bili opredeljeni štirje socio-ekonomski tipi kmetij (Udovč, Kovačič, Kramarič, 2006, str. 76):

- Čiste kmetije so kmetije, kjer noben član jedra družine ni zaposlen zunaj kmetije. Družina ustvarja dohodek samo s kmetijstvom in z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji, ki niso registrirane kot obrtne dejavnosti. Med potencialno čiste kmetije so zaradi praktičnih razlogov uvrščene tudi tiste sicer mešane kmetije, ki v kmetijski dejavnosti angažirajo več kot 2,5 polnovredne delovne moči (PDM).
- Med mešane kmetije sodijo kmetije, ki imajo vsaj enega člana jedra družine, ki dela samo na kmetiji in vsaj enega člana jedra družine, ki je zaposlen izven kmetije, ter je seštevek skupne delovne angažiranosti na kmetiji večji od 1,5 PDM.

- Dopolnilne kmetije so tiste kmetije, kjer so vsi aktivni družinski člani zaposleni zunaj kmetije in obseg njihove delovne angažiranosti na kmetiji ne presega 1,5 PDM.
- Na ostarelih kmetijah so vsi člani družine, neodvisno od tega ali pripadajo jedru družine ali ne, že dopolnili starost 65 let. Ti ne sodijo v skupino aktivnih oseb, čeprav so pogosto na kmetiji še vedno aktivni. Ta skupina kmetij je pomembna zato, ker bodo te kmetije praviloma ugasnile, ko bodo člani družine obnemogli.

Na podlagi predstavljene metodologije je bil vsaki kmetiji iz baze popisnih podatkov pripisan ustrezen socio-ekonomski tip. Rezultati so prikazani v Tabeli 6 skupaj z izračuni socio-ekonomskega tipa kmetij na podlagi popisa iz leta 1991.

Tabela 6: Socio-ekonomski tip kmetij po rezultatih popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000 in primerjava z izračunom socio-ekonomskega tipa iz popisa prebivalstva leta 1991

Socio - ekonomski tip kmetije	Št. kmetij - popis 2000	Delež kmetij - popis 2000 (v %)	Št. EPK - popis 1991	Delež EPK - popis 1991 (v %)
Čista	14.902	17,3	23.813	21,3
Mešana	30.333	35,1	55.797	49,8
Dopolnilna	32.570	37,7	21.529	19,2
Ostarela	8.531	9,9	10.812	9,7
Skupaj	86.336	100,0	111.951	100,0

Vir: Udovč, Kovačič, Kramarič, 2006, str. 77; Kovačič, 1996, str. 31.

Tabela kaže, da je bil v letu 2000 delež dopolnilnih in mešanih kmetij precej podoben, medtem, ko je bil delež čistih kmetij skoraj polovico manjši od predhodnih skupin. Delež ostarelih kmetij je znašal slabih 10 %. V primerjavi z analizo, izoblikovano na podlagi popisa iz leta 1991, lahko opazimo, da se je kljub razlikam v metodologiji izračuna najbolj povečal delež dopolnilnih kmetij, in sicer predvsem na račun padca števila mešanih in čistih kmetij, kajti delež ostarelih kmetij je ostal približno enak. Ti podatki nam kažejo, da večinski delež kmetij opravlja kmetijsko dejavnost zaradi možnosti pridobivanja dodatnih virov dohodka, samooskrbe in drugih neekonomskih razlogov, kot so ohranjanje rodbinske tradicije ter možnosti za razvedrilno dejavnost (Kovačič, 2001, str. 219).

Tabela 7: Socio-ekonomski tip kmetij in ekonomska velikost kmetij po rezultatih popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000

ESU	Socio-ekonomski tip								Skupaj
	Ostarela	%	Mešana	%	Dopolnilna	%	Čista	%	
do 0	6	0,1	3	0,0	24	0,1	3	0,0	36
1	3.528	41,4	3.434	11,3	12.116	37,2	748	5,0	19.826
2	2.403	28,2	7.489	24,7	10.165	31,2	1.638	11,0	21.695
3	1.158	13,6	5.873	19,4	4.768	14,6	1.887	12,7	13.686
4	563	6,6	3.935	13,0	2.318	7,1	1.684	11,3	8.500
5	312	3,7	2.481	8,2	1.111	3,4	1.379	9,3	5.283
6	193	2,3	1.768	5,8	627	1,9	1.159	7,8	3.747
7	100	1,2	1.123	3,7	422	1,3	971	6,5	2.616
8	51	0,6	847	2,8	286	0,9	780	5,2	1.946
9	50	0,6	633	2,1	154	0,5	665	4,5	1.502
nad 9	167	2,0	2.747	9,1	579	1,8	3.988	26,8	7.481
Skupaj	8.531	100	30.333	100	32.570	100	14.902	100	86.336

Vir: Kovačič, Kramarič, Udovč, 2006, str. 78.

Tabela 7 kaže povezavo med socio-ekonomskim tipom kmetije in njegovo ekonomsko velikostjo. Iz nje je jasno razvidno, da so ekonomsko najšibkejše prav ostarele kmetije. Največ ostarelih kmetij (41,5 %) se nahaja v razredu do 1 ESU, pri skoraj 90 % ostarelih kmetij ekonomska velikost ne preseže 4 ESU, kar lahko pojasni, zakaj na teh kmetijah ni interesa za kmetovanje. V slabem ekonomskem položaju so tudi dopolnilne kmetije, največji delež (68,5 %) kmetij se nahaja v razredih do 2 ESU, kar pomeni, da dohodek iz kmetijske dejavnosti na teh kmetijah najverjetneje predstavlja manjši delež celotnega dohodka kmečkega gospodinjstva. V nekoliko boljšem položaju so mešane kmetije, še vedno jih je v razredu do 2 ESU 36 %, a je kar 9 % mešanih kmetij v letu 2000 preseglo ekonomsko velikost 9 ESU. To so profesionalne kmetije, pri katerih standardizirano pokritje presega 2.588.112 SIT. Nekoliko bolj zanimivo je stanje pri čistih kmetijah, saj imajo bimodalno razporeditev. Največji delež kmetij (26,8 %) se nahaja v razredu nad 9 ESU, vendar se tretjina čistih kmetij pojavlja v razredu do 4 ESU. Tu so zajete predvsem manjše posestne enote s starejšimi prebivalci, običajno brez primerne izobrazbe, ki težje najdejo zaposlitev zunaj kmetije in zato navkljub sorazmerno nizkemu dohodku, kmetijo raje ohranijo, kot pa jo opustijo in si poiščejo delo v urbanem okolju (Erjavec et al., 1999, str. 150).

4. DAVEK NA DODANO VREDNOST V KMETIJSTVU

Davek na dodano vrednost (DDV) je splošni davek na potrošnjo, ki se aplicira v vseh fazah produkcijsko-distributivne verige, zato mu pravimo tudi večfazni prometni davek (Končan, Petauer, 1999, str. 111).

V Sloveniji smo sprejeli Zakon o davku na dodano vrednost 1. julija 1999 in hkrati izpolnili enega iz med pogojev za vstop Slovenije v Evropsko unijo.

4.1. OSNOVNI DAVČNI POJMI S PODROČJA DAVKA NA DODANO VREDNOST¹¹

Predmet obdavčitve je po ZDDV opredeljen kot vsak promet blaga ali storitve, ki ga opravi davčni zavezanec v okviru opravljanja svoje dejavnosti na območju Slovenije za plačilo, ter uvoz blaga v skupnost. Med predmet obdavčitve se prišteva tudi uporaba blaga in storitev za neposlovne namene, torej tudi za lastno rabo ali rabo v gospodinjstvu.

Davčna osnova je vse, kar predstavlja plačilo (v denarju, stvareh ali storitvah), ki je bilo zaračunano kupcu za opravljen promet blaga ali storitev vključno s subvencijami, ki so neposredno povezane s ceno takega prometa. V davčno osnovo se poleg vrednosti blaga oz. storitve vštevajo tudi trošarine ter drugi davki (razen DDV), takse in uvozne dajatve. Vključeni so še posredni stroški dobave (provizija, stroški embalaranja, prevoza, zavarovanja), ki jih zaračuna dobavitelj. V davčno osnovo se ne vštevajo znižanja cen in popusti, odobreni v plačilu.

Slovenski ZDDV določa dve **davčni stopnji**¹². Splošna ali standardna stopnja v višini 20 % obdavčuje glavnino prometa blaga in storitev, vključno z uvozom. Znižana davčna stopnja, ki znaša 8,5 % obdavčuje promet blaga in storitve, ki ima pomemben vpliv na socialni položaj davkoplačevalca. V skladu s smernicami EU je tudi v Sloveniji, tako kot v večini drugih evropskih držav po nižji stopnji obdavčen promet večine blaga in storitev, namenjenih za uporabo v kmetijski, gozdarski in ribiški dejavnosti (Caf et al., 1999, str. 7). Z namenom znižanja degresivnosti davka na dodano vrednost je znižano davčno stopnjo obdavčena tudi prodaja kmetijskih pridelkov, saj bi v primeru, da bi bili kmetijski proizvodi obdavčeni s standardno stopnjo, ljudje z nizkimi dohodki morali velik del dohodka nameniti za nakup hrane.

Zakon določa tudi **oprostitve**, ki se v sistemu DDV delijo na (Svilar, Drobnič, 1999, str. 188-198):

1. Neprave davčne oprostitve so namenjene dejavnostim, ki so v javnem interesu (zdravstvene, socialno-varstvene, kulturne storitve) in zato obdavčenje teh sektorjev ni družbeno »primerno« ter prometu blaga oz. storitev, pri katerih je težko operativno določiti dodano vrednost. To so zavarovalniške in pozavarovalniške storitve, promet nepremičnin, najem prostorov za bivanje, zakup kmetijskih zemljišč in gozdov, itd. Tovrstne v zakonu določene dejavnosti in promet blaga oz. storitev so pravzaprav izvzete iz sistema DDV, saj pravne oz. fizične osebe, ki opravljajo te dejavnosti niso

¹¹ Povzeto po Zakonu o davku na dodano vrednost (2006).

¹² Prvi sprejeti Zakon o davku na dodano vrednost (1998) je določil dve davčni stopnji, in sicer splošno 19 % stopnjo in znižano 8 % stopnjo. Z zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku na dodano vrednost (2002), je prišlo do povišanja davčnih stopenj, na raven, ki velja še danes.

dolžne obračunavati in plačevati DDV na svoje dobave blaga oz. storitev, a hkrati tudi nimajo pravice do odbitka vstopnega DDV, ki so ga plačale na strani nabav.

2. Prave davčne oprostitve so namenjene izvozu blaga oz. storitev. Prava oprostitve pomeni, da ima davčni zavezanec-izvoznik, ki na svoje dobave blaga oz. storitev ne obračunava DDV, pravico do celotnega povračila davka pri nabav, ki so potrebne za realizacijo izvoza. Za takšno oprostitve se v literaturi običajno uporablja tudi izraz obdavčenje s stopnjo 0.

V Tabeli 8 so predstavljeni najpomembnejši inputi ter outputi v kmetijski dejavnosti, ki so obdavčeni po splošni ali znižani stopnji ali pa so iz sistema DDV izvzeti.

Tabela 8: Davčne stopnje pri prometu blaga in storitev, pomembne za kmetijsko dejavnost

Davčna stopnja	Promet blaga in storitev pomembnih za kmetijsko dejavnost
20 %	- kmetijski stroji in oprema, - gradbeni material in gradbene storitve za gradnjo gospodarskih objektov, - druga vlaganja v osnovna sredstva za kmetijsko dejavnost, - strežba pijač na turističnih kmetijah, - embalaža, - vino,
8.5 %	- izdelki in kmetijski pridelki, ki so samostojno ali kot dodatki in nadomestki, primerni za zaužitje brez priprave ali po običajnem postopku priprave hrane kot hrana za ljudi oz. krma za živali, - kmetijski pridelki, ki se pridelujejo z namenom zagotavljanja surovin za pripravo hrane za ljudi oz. krme za živali, - živali za pitanje, - semena in sadike za kmetijsko pridelavo, - gnojila in fitofarmacevtska sredstva, - storitve, ki so namenjene izključno uporabi v kmetijstvu, gozdarstvu, ribištvu, vključno z veterinarskimi storitvami za živinorejo in ribogojstvo, - nastanitev gostov na turističnih kmetijah, - priprava in strežba jedi na turističnih kmetijah,
0 %	- izvoz,
Oprostitve DDV	- zavarovalniške in finančne storitve, - promet in najem oz. zakup kmetijskih in gozdnih zemljišč.

Vir: Caf et al., 1999, str. 7; Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost, 2004.

Davčni zavezanec za DDV je vsaka oseba, ki kjerkoli neodvisno (samostojno) opravlja katerokoli dejavnost, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti. Definicija dejavnosti je zelo široka in ni vezana le na registrirane dejavnosti. Tako zakon kot samostojno

opravljanje dejavnosti razume tudi kmetijsko dejavnost in vse dopolnilne dejavnosti na kmetiji (Žibrik, 1999, str. 1).

Kljub široki definiciji davčnega zavezanca slovenski ZDDV iz obveznosti obračuna izvzema t. i. **mali davčne zavezanke**. To so osebe, ki opravljajo, dejavnost katere obdavčljiv promet je bil v zadnjih 12 mesecih manjši od 5.000.000 SIT, ter predstavniki gospodinjstva, ki opravljajo dejavnost kmetijstva in gozdarstva, za katero se plačuje davek od dohodka po katastrskem dohodku kmetijskih in gozdnih zemljišč, v primeru, da skupni katastrski dohodek vseh članov gospodinjstva za zadnje koledarsko leto ne presega 1.500.000 SIT. Mejni znesek je glede na slovenske razmere, pa tudi glede na priporočila EU, po katerih naj bi bila meja postavljena pri 1.000.000 SIT, razmeroma visok (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 28). Izvzetje pomeni, da mali davčni zavezanci¹³ na izdanih računih ne smejo obračunati in izkazovati izstopnega DDV in nimajo pravice do povračila vstopnega DDV. So pa zato oproščeni vodenja davčnega knjigovodstva in oddajanja obračuna DDV v davčnem obdobju.

Razlog za izvzetje so predvsem stroški obveznega vodenja evidenc, ki so pri osebah z nižjim prometom ali katastrskim dohodkom proporcionalno veliko večji, kot pri drugih davčnih zavezancih. Hkrati pa taki zavezanci, ki to pravzaprav sploh niso, v državni proračun prispevajo zanemarljiv delež prihodkov in je tudi za državo pobiranje DDV od takih zavezancev neracionalno (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 27). Drug razlog za izvzetje kmetij je pester asortiment kmetijskih proizvodov, ki so pogosto obdavčeni z različnimi davčnimi stopnjami. Za živila velja znižana davčna stopnja, vino je dodatno obremenjeno s trošarinami, (kar v Sloveniji ne velja, saj trenutno trošarina za vina znaša 0 SIT na 1 hektoliter), za predelane proizvode velja standardna stopnja, poleg tega se kmetija lahko ukvarja tudi z dopolnilno dejavnostjo npr. kmečkim turizmom. Na strani nabav, so transakcije neredne in največkrat skoncentrirane na določen letni čas, kot npr. nabava gnojil, semen, strojev ipd., kar bi pri obračunu DDV predstavljalo velika nihanja v obveznostih in povračilih DDV (Kranjec, 2003, str. 128).

Vendar zakon dopušča vsem, ki ne dosežejo predpisane ravni za obvezen vstop v sistem DDV, da se vanj vključijo prostovoljno, a morajo v njem ostati vsaj 5 let. Izkušnje držav EU kažejo, da se med malimi kmetijami le malo katera odloči za prostovoljni vstop v sistem. Večinoma jim predstavlja breme vodenje knjig, ovira jih tudi zelo raznolika in nespecializirana pridelava ter dejstvo, da velik del svoje pridelave namenijo lastni porabi. Zato je večina držav, ki obdavčuje promet z DDV, posebej za kmete razvila različne sisteme, ki jim, kljub temu, da ne vodijo predpisanih evidenc, omogočajo pridobiti nazaj vsaj del vstopnega DDV. Vsi navedeni razlogi za izvzetje kmetij iz sistema DDV ali za postavitev posebne sheme povračila vstopnega DDV še toliko bolj velja za Slovenijo z znano razdrobljenostjo in majhno posestjo (Žibrik, 1998, str. 2).

¹³ Izraz mali davčni zavezanci, ki ga opredeljuje Zakon o davku na dodano vrednost (1998, 2006), vzbuja določene pomisleke, saj so to vendarle pravne in fizične osebe, ki ne dosežajo meje za vstop v sistem DDV. Ker torej ostanejo popolnoma izven sistema DDV niso zavezane pa plačilo DDV, zato tudi izraz mali davčni zavezanec ni pravilen.

Kmetje tako lahko sodelujejo v sistemu DDV na tri različne načine, ki pomembno vplivajo na njihove poslovne odločitve in ekonomske rezultate. V sistem so lahko vključeni obvezno oz. prostovoljno ali pa v njem sodelujejo kot kmetje, ki sicer niso v sistemu DDV, a dobijo pravico do posredne povrnitve dela vstopnega DDV. Vsi navedeni položaji, vključno s kmetijami, ki ostanejo izven sistema, DDV so predstavljeni v nadaljevanju. Še prej pa si pogledimo opredelitev kmetijske dejavnosti, za katero se plačuje davek od dohodka po katastrskem dohodku ter drugih in dopolnilnih dejavnosti na kmetiji.

4.2. OSNOVNA KMETIJSKA IN GOZDARSKA DEJAVNOST TER DRUGE IN DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJI V SISTEMU DDV

4.2.1. Opredelitev dejavnosti kmetijstva in gozdarstva za katero se plačuje davek od dohodka po katastrskem dohodku kmetijskih in gozdnih zemljišč

Kmetijsko dejavnost načeloma, tako kot vse druge dejavnosti, opredeljuje Standardna klasifikacija dejavnosti. Ta določa, da je kmetijska dejavnost vsa pridelava kmetijskih pridelkov v okviru pridelovanja kmetijskih rastlin, živinoreje in mešanega kmetijstva, ter izvajanje storitev za rastlinsko pridelavo in živinorejo¹⁴ (Žibrik, 2005, str. 62).

Novi Zakon o dohodnini (2005) je uredil obdavčitev dohodkov iz kmetijske dejavnosti na osnovi katastrskega dohodka v okviru poglavja o dohodku iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti. Osnovno kmetijsko dejavnost je opredelil kot kmetijsko pridelavo, ki je v celoti ali pretežno vezana na uporabo kmetijskih zemljišč, vodenih v zemljiškem katastru oz. katastru dejanske rabe kmetijskih zemljišč in vključuje:

1. pridelavo žit in drugih poljščin, vključno s pridelavo vrtnin v njivskem kolobarju,
2. pridelavo hmelja,
3. pridelavo grozdja in proizvodnjo vina iz lastnega pridelka, razen proizvodnje vina za prodajo,
4. pridelavo sadja,
5. pridelavo oljk in proizvodnjo oljčnega olja iz lastnega pridelka, razen proizvodnje oljčnega olja za prodajo,
6. rejo govedi, ovac, koz, konj, oslov, mul in mezgov,
7. prirejo mleka,
8. rejo prašičev, perutnine, nojev in jelenjadi na pretežno lastni krmi.

¹⁴ Zakon o kmetijstvu (2006) v 3. členu sicer opredeli kmetijsko dejavnost na enak način, vendar kmetijske pridelke razširi tudi na proizvode prve stopnje predelave.

Osnovna gozdarska dejavnost je opredeljena kot:

1. gojenje, obnova, nega in varstvo gozda,
2. sečnja in pridobivanje gozdnih sortimentov.

4.2.2. Opredelitev drugih kmetijskih dejavnosti in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah

Kljub nespornemu dejstvu, da kmetijstvo zagotavlja življenjsko pomembne pridelke in živila, kmetijska dejavnost kmetom ne zagotavlja ustreznega močnega gospodarskega položaja (Barbič, 1996, str. 57), zato se vse več kmečkih gospodinjstev odloča za kombiniranje dohodkov pridobljenih iz kmetijske dejavnosti z drugimi viri dohodka, torej tudi z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji (Kovačič, 2001, str. 217).

Novi zakon o dohodnini Zdoh-1, ne opredeli več eksplicitno druge kmetijske in dopolnilne dejavnosti, a iz določb izhaja, da se podobno kot po prejšnjem zakonu med druge kmetijske dejavnosti uvršča: pridelava vrtnin (intenzivno zelenjadarstvo), pridelava zelišč, razen tistih, ki se pridelujejo kot poljščine za farmacevtske namene, pridelava okrasnih rastlin, drevesničarstvo, trsničarstvo, gojenje gob, reja prašičev, perutnine, nojev in jelenjadi na pretežno kupljeni krmi, čebelarstvo ter po novem tudi proizvodnja vina in oljčnega olja iz lastnega pridelka za prodajo (Žibrik, 2005, str. 63).

Dopolnilno dejavnost Zakon o kmetijstvu (2006) opredeli kot dejavnost, povezano s kmetijstvom oziroma gozdarstvom, ki se opravlja na kmetiji in omogoča boljšo rabo njenih proizvodnih zmogljivosti ter delovne sile družinskih članov. Na podlagi »Uredbe o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji« (2005) se med dopolnilne dejavnosti na kmetiji štejejo naslednje dejavnosti: predelava kmetijskih pridelkov; prodaja kmetijskih pridelkov z drugih kmetij; turizem na kmetiji; dejavnost, povezana s tradicionalnimi znanji na kmetiji, storitve oziroma izdelki (npr: oglarstvo, tradicionalno krovstvo s slamo, peka v kmečki peči, izdelava podkev, tradicionalni izdelki iz zelišč in dišavnic); pridobivanje in prodaja energije iz obnovljivih virov; storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo; izobraževanje na kmetijah, povezano s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo na kmetiji; zbiranje in kompostiranje organskih snovi; ribogojstvo in predelava sladkovodnih rib; aranžiranje ter izdelava vencev, šopkov ipd. iz lastnega cvetja in drugih okrasnih rastlin.

Po podatkih popisa kmetijskih gospodarstev se je v letu 2000 z dopolnilnimi dejavnostmi ukvarjalo 4.900 kmetij ali nekaj manj kot 6 % vseh družinskih kmetij. Prevladovala so storitve s kmetijsko mehanizacijo in komunalne storitve, predelava hrane ter predelava lesa (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 123). Na podlagi gornje ocene agrarni ekonomisti pričakujejo, da se bo v tekočem desetletju s tovrstnimi dejavnostmi začelo ukvarjati še okoli 7.000 kmetij, letno torej 700 kmetij (Kovačič, Udovč, 2003, str. 304).

4.2.3. Položaj drugih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah v sistemu DDV

Druge kmetijske dejavnosti, ki niso obdavčene po katastrskem dohodku, in dopolnilne dejavnosti na kmetijah se v okviru davčne zakonodaje ne obravnavajo kot osnova kmetijska in osnovna gozdarska dejavnost, temveč kot vse druge dejavnosti (Žibrik, 2005, str. 66).

Kmetija, ki se ukvarja s tovrstnimi dejavnostmi, ostane izven sistema DDV, če njen letni obdavčljivi promet ne presega 5.000.000 SIT, a ima tudi tu možnost, da v sistem DDV vstopi prostovoljno. Na tem mestu bi želela opozoriti, da kmetije, ki se ukvarjajo tudi z drugimi kmetijskimi dejavnostmi in dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji za tovrstne dejavnosti ne morejo zaprositi za pridobitev dovoljenja za uveljavljanje pavšalnega nadomestila vstopnega davka, saj je v zakonu jasno opredeljeno, da je tovrstna pravica namenjena izključno osnovni kmetijski in osnovni gozdarski dejavnosti, v primeru, da kmetija izpolnjuje v zakonu predpisane pogoje.

V primeru, ko se fizična oseba poleg osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti ukvarja tudi z drugimi kmetijskimi dejavnostmi, se osnovna kmetijska in gozdarska dejavnost, obdavčena po katastrskem dohodku, obravnava ločeno od vseh ostalih dejavnosti. Vse ostale kmetijske in gozdarske dejavnosti, vključno z osnovno kmetijsko in osnovno gozdarsko dejavnostjo, za katero se kmet odloči, da bo davčno osnovo od dohodka ugotavljal na podlagi dejanskih prihodkov in odhodkov, pa se morajo obravnavati kot celota (Obravnava opravljanja več dejavnosti fizičnih oseb glede dohodnine in davka na dodano vrednost, 2006, str. 2). Za lažje razumevanje v nadaljevanju navajam dva primera.

Kmetija se ukvarja z osnovno kmetijsko in osnovno gozdarsko dejavnostjo, ki je obdavčena po katastrskem dohodku, ki znaša 800.000 SIT. Poleg nje se ukvarja tudi z rejo perutnine na pretežno kupljeni krmi, katere letni promet znaša 3 mio SIT, ter z dopolnilno dejavnostjo na kmetiji (vinotoč), z doseženim letnim prometom 4 mio SIT. V obravnavanem primeru se reja perutnine in vinotoč obravnavata kot ena dejavnost. Ker njun skupni promet presega 5 mio SIT, je vstop v sistem DDV obvezen. Pri osnovni kmetijski in osnovni gozdarski dejavnosti je vključitev v sistem DDV odvisna od odločitve zavezanca, saj njegov letni katastrski dohodek ne presega 1,5 mio SIT. V primeru, da se zavezanec odloči za prostovoljni vstop v sistem DDV, se vse dejavnosti za namene DDV obravnavajo kot celota (Obravnava opravljanja več dejavnosti fizičnih oseb glede dohodnine in davka na dodano vrednost, 2006, str. 3).

Fizična oseba se odloči, da bo ugotavljala davčno osnovo od dohodka, doseženega z opravljanjem osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, na podlagi dejanskih prihodkov in odhodkov. Promet, ki ga doseže z opravljanjem te dejavnosti znaša 3 mio SIT, poleg tega se ukvarja tudi z dopolnilno dejavnostjo na kmetiji, kjer doseže letni promet 3,5 mio SIT. V obravnavanem primeru se obe dejavnosti obravnavata kot celota. Njun skupni promet presega 5 mio SIT, torej je tudi v tem primeru vključitev v sistem DDV obvezna.

4.3. OBVEZNI VSTOP V SISTEM DDV NA PODROČJU KMETIJSTVA¹⁵

Davčni zavezanci, ki opravljajo dejavnost kmetijstva in gozdarstva, za katero se plačuje davek od dohodka po katastrskem dohodku kmetijskih in gozdnih zemljišč, so obvezno vključeni v sistem DDV, kadar skupni katastrski dohodek¹⁶ vseh članov gospodinjstva¹⁷ presega 1,5 milijonov SIT. Vse druge dejavnosti, ki se izvajajo na kmetiji, vključno z dopolnilno dejavnostjo na kmetiji, so v sistem DDV obvezno vključene v primeru, da njihov letni obdavčljiv promet presega 5 milijonov SIT.

Davčnim zavezanecem, ki opravljajo dejavnost kmetijstva in gozdarstva, za katero se plačuje davek od dohodka po katastrskem dohodku in so obvezno vključeni v sistem DDV za razliko od drugih davčnih zavezancev, ni potrebno vlagati prijave za registracijo zavezanosti za DDV, saj le-to za njih opravi pristojni davčni organ po uradni dolžnosti, in sicer do 31. marca tekočega leta, kmet pa postane davčni zavezanec s 1. aprilom istega leta. Identifikacijsko številko za DDV se izda osebi, ki ima med člani gospodinjstva najvišji katastrski dohodek, vendar lahko člani gospodinjstva po prejemu obvestila o izbiri davčnega zavezanca s posebno izjavo kot davčnega zavezanca izberejo drugega člana gospodinjstva.

Za kmete, ki so vključeni v sistem DDV, veljajo enake pravice in obveznosti kot za vse ostale zavezance za DDV. Ob vsaki izdaji blaga ali opravljeni storitvi morajo izdati račun v dveh izvodih, ki mora vsebovati vse zakonsko predvidene sestavine, vključno z zneskom zaračunanega DDV, ki predstavlja izstopni davek. V davčnem obdobju morajo izračunati svojo davčno obveznost do države na obrazcu DDV-O (Priloga 1), pri tem pa lahko poračunajo ves vstopni DDV, ki se navezuje na dobave blaga in storitev za opravljanje kmetijske in gozdarske dejavnosti. V primeru, da je davčna obveznost v obračunskem obdobju manjša od zneska vstopnega DDV, zavezanec razliko lahko prenese v naslednje obračunsko obdobje ali pa zahteva vračilo od države. Obračun DDV je izveden korektno le v primeru, da kmet natančno vodi knjigo prejetih in izdanih računov, katerih vsebina je zakonsko predpisana. Hkrati zakon nalaga tudi dolžnost hranjenja prejetih in izdanih faktur, obračunov DDV in ostalih knjigovodskih listin, ki se kakorkoli nanašajo na promet blaga in storitev in so pomembne za obračunavanje in plačevanje DDV najmanj za dobo 10 let, dokumente o prometu z nepremičninami pa je potrebno hraniti najmanj 20 let po poteku leta, na katero se nanaša.

¹⁵ Povzeto po Zakonu o davku na dodano vrednost (2006) in Pravilniku o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost (2004).

¹⁶ Kot skupni katastrski dohodek se šteje katastrski dohodek od kmetijskih in gozdnih zemljišč vseh članov gospodinjstva, ki zmanjšan za priznane oprostitve in znižanja katastrskega dohodka po zakonu o dohodnini, (razen za znižanja zaradi vlaganj v to dejavnost), predstavlja davčno osnovo za davek iz kmetijstva.

¹⁷ Kot gospodinjstvo se šteje skupnost oseb, ki skupaj porabljajo dohodke za osnovne življenjske potrebe in imajo prebivališče na istem naslovu.

4.3.1. Težave kmetov v sistemu DDV

Kmetje se v sistemu DDV pri doslednem upoštevanju zakona srečujejo z večkrat nepremostljivimi težavami. Prvi problem se nanaša na vstopne račune, ki lahko prihajajo skupaj za obdavčljivo in neobdavčljivo dejavnost, pogosto tudi osebno dejavnost, vstopni DDV pa kmet lahko uveljavlja le za obdavčljivo dejavnost. Pri nekaterih kmetijah je težje ločiti količino porabljene vode in elektrike, ki je bila porabljena za opravljanje osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti, saj je tudi iz arhitekturnih razlogov pri starejših kmetijah večinoma nemogoče vgraditi dve odjemni mesti za vodo in elektriko (Hajzeri, Rožič, 2000, str. 15).

Naslednja težava nastopi pri uporabi blaga za neposlovne namene. Zakon namreč predpisuje, da se tovrstna uporaba blaga šteje za promet blaga, opravljen za plačilo. Kmetije namreč določen del svojih pridelkov porabijo za prehranjevanje (mleko, krompir,...) in življenje (drva za ogrevanje). V praksi to pomeni, da mora kmet ugotavljati količino doma porabljenih proizvodov ter hkrati obračunati in plačati DDV tudi za tako porabljene kmetijske proizvode¹⁸ (Hajzeri, Rožič, 2000, str. 16).

4.4. KMETIJE, KI PROSTOVOLJNO VSTOPIJO V SISTEM DDV

Kmetije, ki niso v sistemu DDV, so praviloma v slabšem ekonomskem položaju od tistih, ki so obvezno vključene v sistem, saj ne morejo uveljavljati pravice do odbitka vstopnega DDV. ZDDV (2006) zato tudi kmetijam, ki ne izpolnjujejo pogojev za vstop v sistem omogoča, da v sistem DDV vstopijo prostovoljno in se tako izenačijo z ostalimi zavezanci v sistemu, vendar morajo v njem ostati najmanj 5 let. Zahtevek za registracijo morajo predložiti na obrazcu DDV-P2 (Priloga 2).

Odločitev ostati zunaj sistema ali se vanj vključiti prostovoljno ni lahka naloga, saj ni formule, ki bi povsem jasno odgovorila na zastavljeno vprašanje, kajti situacija je od primera do primera različna. Pa vendarle se v strokovni literaturi omenjajo določene situacije, za katere lahko z veliko gotovostjo trdimo, da bodo kmetijam, ki niso v sistemu DDV prinesle pozitivne ekonomske učinke, ob odločitvi za prostovoljni vstop v sistem DDV. Vstop se tako izplača kadar kmetje:

- predpostavljajo, da bodo s poslovanjem dosegli mejni znesek obdavčljivega prometa (Svilar, Drobnič, 1999, str. 288), ali povečanje katastrskega dohodka na 1,5 mio SIT;
- načrtujejo velike nabave (Svilar, Drobnič, 1999, str. 289). To velja predvsem za kmete, ki načrtujejo dolgoročna investicijska vlaganja (rekonstrukcije in novogradnje hlevov in gospodarskih poslopij ter nakup kmetijske mehanizacije), ki so porazdeljena skozi vseh 5 let obveznega članstva v sistemu DDV. Vstop v sistem zgolj zaradi ene same investicije, ki sicer v enem ali nekaj obračunskih obdobjih pomeni povračilo vstopnega DDV, se v večini

¹⁸ Na Durs-u so mi pojasnili, da se pri inšpekcijskih pregledih ugotavlja tudi količina doma porabljenih proizvodov, vendar so precej bolj dosledni pri ugotavljanju pravilno obračunanega in plačanega DDV pri živini, kot pri npr. krompirju in drveh, saj je poraba pri slednjih manj dokazljiva.

primerov ne izplača, saj bi kmet v preostalih obračunskih obdobjih DDV verjetno moral doplačati, s čimer bi izničil pozitivne učinke vračila in bil celo v slabšem ekonomskem položaju zaradi stroškov, ki nastanejo kot posledica obveznega vodenja poslovnih knjig (Hajzeri, Rožič, 2000, str. 16);

- prodajo večino pridelkov drugim davčnim zavezancem in želijo ohraniti svoj tržni položaj. V kolikor ne bi vstopili v sistem DDV, bi utegnili biti diskriminirani s strani njihovih kupcev, ki se bodo raje odločili za nakupe pri dobaviteljih, ki so davčni zavezanci (Svilar, Drobnič, 1999, str. 289), oziroma bodo pričakovali, da bodo cene za opravljen promet blaga oziroma storitev pri osebah, ki niso davčni zavezanci nižje (Svilar, 2001, str. 131);
- načrtujejo povečanje tržnega deleža v svoji pridelavi (Caf et al., 1999, str. 14).

V primeru, da kmet ne načrtuje dolgoročnih investicijskih vlaganj, je zanj v veliko primerih bolje, da ne vstopi v sistem DDV. Pogosto ne opravi dovolj velikih nabav, da bi bil vstop ekonomsko upravičen. Kmet namreč za opravljanje svoje dejavnosti kupuje proizvode, ki so obdavčeni z nižjo davčno stopnjo, hkrati pa del vhodnih surovin pridelava kar na kmetiji (npr. krma), zato je vstopni DDV skorajda zanemarljiv, izstopni DDV pa kljub vsemu relativno visok (Hajzeri, Rožič, 2000, str. 15).

Pri odločitvi je pomembno upoštevati tudi dejstvo, da bodo morali kmetje ob izstopu iz sistema DDV v primeru, da bo od uveljavitve odbitka vstopnega DDV za nabavo opreme minilo manj kot 5 let oz. za nepremičnine manj kot 20 let, proporcionalni del uveljavljenega vstopnega DDV vrniti (Caf et al., 1999, str. 14).

Kmet mora po tehtnem premisleku sam sprejeti odločitev o vstopu v sistem DDV. V primeru, da se zanj odloči, izkoristi prihranek na strani stroškov zaradi vrnjenega vstopnega DDV, a se mu hkrati dodatno povečajo stroški zaradi obveznosti vodenja evidenc. Težave lahko nastopijo tudi pri plačilu izstopnega DDV (Mohorič, 2004, str. 33) davčni upravi, v primeru kupčeve zamude pri plačilu računa, saj se je DDV dosedaj obračunaval le po obračunani in ne plačani realizaciji (Caf et al., 1999, str. 13), kar za kmeta predstavlja dodatno finančno obremenitev, saj mora z vstopom v sistem poravnati svojo davčno obveznost do države, kljub kupčevi zamudi (Svilar, Drobnič, 1999, str. 290).

Kmetom, ki ne dosega meje za vstop v sistem DDV in poslujejo predvsem z osebami, ki prav tako niso davčni zavezanci za DDV, se ekonomsko bolj izplača ostati izven sistema, saj promet blaga oziroma storitev, ki ga opravljajo mali davčni zavezanci ni obremenjen z DDV, kar lahko pomeni tudi lažje prilagajanje prodajnih cen razmeram na trgu ter nudi določene konkurenčne prednosti nasproti tistim, ki so davčni zavezanci (Svilar, 2001, str. 133). DDV mora namreč zaračunati le zavezanec v sistemu, zato je nevarnost, da bodo pridelki pri kmetih izven sistema cenejši, vendar ne za celotno vrednost DDV, kajti kmetom izven sistema vstopni DDV predstavlja del proizvodnih stroškov, kar lahko pomeni višjo ceno končnega proizvoda (Mohorič, 2004, str. 33).

4.5. KMETIJE, KI UVELJAVLJAJO PRAVICO DO PAVŠALNEGA NADOMESTILA VSTOPNEGA DDV¹⁹

Za večino kmetij, ki vsaj del svojega pridelka prodajo davčnim zavezancem in hkrati izpolnjujejo v zakonu predpisane kriterije je priporočljivo, da izkoristijo možnost pridobitve dovoljenja za uveljavljanje pavšalnega nadomestila vstopnega DDV (Mohorič, 2004, str. 32). Pavšalno nadomestilo je mogoče pridobiti le za dobavo kmetijskih in gozdarskih pridelkov, ki so rezultat kmetijske in gozdarske dejavnosti ter kmetijskih in gozdarskih storitev, ki se opravijo za plačilo v okviru kmetijske in gozdarske dejavnosti istega gospodinjstva ali preko strojnega krožka drugemu kmečkemu gospodinjstvu, ki je identificirano za namene DDV. V Prilogi 3 so predstavljeni vsi pridelki in storitve, za katere je mogoče uveljavljati pavšalno nadomestilo, ter pogoji, ki morajo biti pri tem izpolnjeni. Pravico do pavšalnega nadomestila lahko izkoristijo samo tisti kmetje, ki niso obvezni ali prostovoljni zavezanci za DDV in opravljajo dejavnost, katere dohodek je obdavčen po katastrskem dohodku, ter samo v primeru, da pridelke in storitve, za katere uveljavljajo pavšalno nadomestilo, dobavljajo zavezancem za DDV.

Vlogo za pridobitev pravice do pavšalnega nadomestila vstopnega DDV morajo predstavniki kmetije oddati pristojnemu davčnemu organu na obrazcu DDV-VKP4 (Priloga 4). V vlogi je potrebno označiti skupine kmetijskih pridelkov in storitev, za katere bi želel uveljavljati pravico, ter priložiti morebitna dodatna dokazila o izpolnjevanju pogojev, če zemljišča še niso evidentirana v uradnih evidencah.

V primeru izpolnjevanja predpisanih kriterijev kmet pridobi dovoljenje za uveljavljanje pravice do pavšalnega nadomestila za posamezne kmetijske in gozdarske pridelke, ki so navedeni na dovoljenju, in sicer do konca koledarskega leta. Po izteku dovoljenja, davčni organ po uradni dolžnosti podaljša veljavnost dovoljenja za naslednje koledarsko leto vsem tistim imetnikom dovoljenja, ki so pravočasno oddali obračun pavšalnega nadomestila in so na njem tudi izkazali znesek obračunanega pavšalnega nadomestila. Če imetnik dovoljenja ne želi več uveljavljati pavšalnega nadomestila ali želi kot predstavnika gospodinjstva določiti drugo osebo, lahko v 15 dneh po prejemu podaljšanja dovoljenja o tem obvesti pristojni davčni organ. Enako postopa v primeru, da želi dopolniti ali spremeniti seznam blaga in storitev, za katere ima pravico do pavšalnega nadomestila. Če katerikoli član gospodinjstva v času veljavnosti dovoljenja postane davčni zavezanec, ki je identificiran za namene DDV, gospodinjstvo z dnem identifikacije izgubi pravico do pavšalnega nadomestila.

Imetniki dovoljenja lahko ob dobavi blaga in storitev, za katere so pridobili dovoljenje, od kupcev, ki so identificirani za namene DDV, zahtevajo dodatek v višini 4 % na prodajno ceno pridelka ali storitve, ki jim predstavlja del prihodka (Žibrik, 1998, str. 2). Pri dobavi je potrebno predložiti kopijo dovoljenja, kajti le-tako lahko kupec blaga znesek pavšalnega

¹⁹ Povzeto po Zakonu o davku na dodano vrednost (2006) in Pravilniku o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost (2004).

nadomestila uveljavi kot svoj vstopni DDV. Račun za opravljen promet blaga oziroma storitve izda kupec, pavšalno nadomestilo na računu se izkazuje kot DDV.

Pridobitelj pravice do pavšalnega nadomestila mora hraniti račune od prodaj davčnim zavezancem in sestaviti obračun za obdobje veljavnosti dovoljenja ter ga predložiti davčnemu organu do 31. januarja naslednjega leta, ne glede na to, ali je opravil kakšen promet na podlagi dovoljenja ali ne, in sicer na obrazcu DDV-OPN (Priloga 5).

Odstotek pavšalnega nadomestila je naravnan tako, da pokrije le del vstopnega davka in tako kmete spodbudi k vstopu v sistem DDV. Pri določitvi odstotka pavšalnega nadomestila v našem zakonu so bili upoštevani rezultati simulacij posledic uvedbe novega davčnega sistema, narejenih s pomočjo knjigovodskih podatkov po sistemu FADN ter modelnih kalkulacij Kmetijskega inštituta Slovenije. Po izračunih naj bi štiri odstotno pavšalno nadomestilo kmetijam, ki bi pridobile dovoljenje za njegovo uveljavitev, pokrilo le 44 do 65 % celotnih stroškov vstopnega DDV, odvisno od proizvodne usmeritve (Caf et al., 1999, str. 12).

4.6. KMETIJE, KI OSTANEJO IZVEN SISTEMA

Kmetije, ki opravljajo dejavnost kmetijstva in gozdarstva, katerih dohodek je obdavčen po katastrskem dohodku, ostanejo izven sistema DDV, če skupni katastrski dohodek vseh članov gospodinjstva ne preseže 1,5 milijonov SIT. V istem položaju se znajdejo vse ostale kmetije, ki opravljajo tudi druge kmetijske dejavnosti in dopolnilne dejavnosti na kmetijah, kadar letni promet ne preseže 5 milijonov SIT (2006).

Izločitev iz obveznega vstopa v sistem DDV se praviloma razume kot olajšava, saj nosilec dejavnosti, ki ni v sistemu DDV pri prometu svojega blaga ne sme obračunati DDV, oproščen je vodenja predpisanega knjigovodstva, vendar se slaba stran kaže v tem, da nima pravice do odbitka vstopnega DDV, ki zanj postane del proizvodnih stroškov (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 503). Te osebe imajo tako, ne glede na dejstvo, da v okviru neodvisnega opravljanja dejavnosti opravljajo promet blaga in storitev, enak položaj kot končni potrošniki (Svilar, 2001, str. 130). V primeru, da kmetije, ki ostanejo izven sistema pri prodaji končnim potrošnikom, ne uspejo iztržiti prodajne cene, višje od neto cene brez DDV, ki se uveljavi na trgu, povišani pridelovalni stroški v celoti vplivajo na znižanje njihovih dohodkov (Žibrik, 1999, str. 5).

Kljub temu, da zakon vsem kmetijam, ki ne dosežejo praga za obvezen vstop v sistem, ponuja možnost prostovoljnega vstopa ali zaprositev za pavšalno nadomestilo vstopnega davka, po podatkih Davčne uprave RS še vedno veliko kmetij ostaja izven sistema. Razloge za to je mogoče najti v pomanjkljivi osveščenosti o pogojih delovanja sistema DDV za male davčne zavezance ter težavah pri vodenju davčnega knjigovodstva. Kmetje namreč še vedno niso v dovolj veliki meri seznanjeni z uporabo računalnika, ki bi jim lahko bil v veliko pomoč, odločitev o pooblastitvi računovodskega servisa pa predstavlja dodatne stroške. Pomembno je

tudi dejstvo, da v slovenskem prostoru veliko kmetij pretežni del svoje pridelave nameni lastni porabi, svoje skromne presežke pa praviloma prodaja le končnim uporabnikom (Mohorič, 2004, str. 32-33).

Izvzetje ni nič nenavadnega tudi v državah EU z bistveno ugodnejšo velikostno strukturo od slovenske (Žibrik, 1999, str. 3).

5. ANALIZA DAVKA NA DODANO VREDNOST V KMETIJSTVU

Celotno poglavje je namenjeno analizi davka na dodano vrednost na podlagi podatkov, ki jih evidentirajo pri Davčni upravi Republike Slovenije. Analiza je izvedna samo za kmetije, ki opravljajo kmetijsko in gozdarsko dejavnost, ki je obdavčena po katastrskem dohodku kmetijskih in gozdnih zemljišč, saj je to prevladujoča dejavnost na slovenskih kmetijah. Z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetijah se je v letu 2000 po statističnih podatkih ukvarjalo le nekaj manj kot 6 % slovenskih kmetij (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002, str. 123).

5.1. KMETIJE, VKLJUČENE V SISTEM DDV

Po Zakonu o davku na dodano vrednost (1998, 2006) lahko kmetije sodelujejo v sistemu DDV na več različnih načinov:

1. kot zavezanci za DDV, če je njihov katastrski dohodek večji od 1,5 milijona SIT,
2. kot zavezanci za DDV, če njihov katastrski dohodek ni večji od 1,5 milijona SIT, a se prostovoljno odločijo za vstop v sistem DDV,
3. kot zavezanci za DDV, če je njihov skupni promet drugih in dopolnilnih dejavnosti na kmetiji večji od 5 milijonov SIT,
4. kot zavezanci za DDV, če njihov skupni promet drugih in dopolnilnih dejavnosti na kmetiji ni večji od 5 milijonov SIT, a se odločijo za prostovoljni vstop,
5. kot upravičenci do pavšalnega nadomestila vstopnega DDV.

Na Davčni upravi Republike Slovenije evidentirajo podatke o vključenosti v sistem DDV na podlagi registracije ter na podlagi oddanih obračunov DDV in obračunov pavšalnega nadomestila. Ti podatki se med seboj lahko nekoliko razlikujejo. Do razlik pri različnem načinu zajemanja podatkov lahko prihaja zaradi možnosti, da kmet opravi registracijo, a ne odda obračuna ali, da dejansko odda obračun kljub temu, da ni opravil registracije. V Tabeli 10 so predstavljeni le podatki na podlagi prejetih obračunov DDV in obračunov pavšalnega nadomestila, saj menim, da je bolj pomembno dejansko sodelovanje v sistemu kot zgolj registracija.

Tabela 9: Prikaz števila kmetij, ki so bile v obdobju od leta 1999 do leta 2005 vključene v sistem davka na dodano vrednost, po podatkih o oddanih obračunih DDV

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Št. kmetij, <u>obvezno</u> vključenih v sistem DDV	34	57	119	211	243	249	244
Št. kmetij, <u>prostovoljno</u> vključenih v sistem DDV	2.905	3.866	4.356	4.690	4.884	4.796	4.920
Skupaj	2.939	3.923	4.475	4.901	5.127	5.045	5.164
Št. kmetij, ki zaprosijo za <u>pavšalno nadomestilo</u> vstopnega DDV	23.800	-	-	-	-	-	40.442
Skupaj	26.739	-	-	-	-	-	45.606

Opomba 2: Pri kmetih pavšalistih je naveden samo podatek za začetno leto 1999 in leto 2005. V vmesnem obdobju je bila baza podatkov izoblikovana tako, da je zajemala samo nove vstopne in ne tudi novih izstopov, kar onemogoča pridobitev podatkov o številu kmetov, ki so imeli v posameznem letu status kmeta pavšalista.

Vir: Analitični podatki DURS.

Iz Tabele 9 je razvidno, da je število zavezancev, ki so bili vključeni v sistem DDV, iz leta v leto raslo. Manjši padec je bil zabeležen le v letu 2004 pri zavezancih, ki so bili v sistem DDV vključeni prostovoljno, in v letu 2005 pri zavezancih, ki so bili v sistem DDV vključeni obvezno.

Pregled števila zavezancev, katerih katastrski dohodek je v posameznem letu presegel vrednost 1,5 milijonov SIT nam pokaže, da se je njihovo število v letu 2001 in letu 2002 izrazito povečalo. Pri tem me je zanimalo, kaj je povzročilo tako velik porast. Odpirata se dve možni razlagi, in sicer: povečanje vrednosti katastrskega dohodka pri obstoječi velikosti kmetijskega zemljišča, ki ga ima posameznik v lasti oziroma uporabi ali povečanje same velikosti kmetijskega zemljišča v lasti oziroma uporabi, ki je povzročilo povečanje skupnega katastrskega dohodka. Vlada RS je izdala uredbo o valorizaciji katastrskega dohodka in določitvi količnika za valorizacijo katastrskega dohodka v letu 1998, ko je količnik za valorizacijo katastrskega dohodka za leto 1999 znašal 1,09 (1998) ter v letu 2002, s količnikom valorizacije za leto 2003, 1,06 (2002). Če bi bil razlog za porast števila zavezancev valorizacija katastrskega dohodka, potem bi se moralo število zavezancev izrazito povečati v letu 1999 in 2003 in ne v letih 2001 in 2002, kar se je dejansko zgodilo. Z veliko gotovostjo tako lahko potrdimo, da je porast povzročilo povečanje velikosti kmetijskih zemljišč posameznega kmečkega gospodinjstva. Tudi statistični podatki nam pokažejo, da se povprečna velikost kmetijskega zemljišča v uporabi iz leta v leto povečuje (glej Tabelo 2 na strani 3). Zaradi varovanja osebnih podatkov je nekoliko težje opredeliti, ali se je kmetijsko zemljišče na posamezni kmetiji povečalo zaradi nakupa ali najema novega zemljišča ali je povečanje povzročila denacionalizacija, ko so kmetje dobili vrnjene večje površine kmetijskih zemljišč, a strokovnjaki z Biotehniške fakultete in DURS menijo, da je prav slednje najverjetnejši vzrok za povečanje vrednosti katastrskega dohodka in posledično večje vključenosti v sistem DDV.

Poglejmo si še število kmetij, ki so bile v posameznem letu vključene v sistem DDV in število kmetij, ki so ostale izven sistema. Zaradi različnega zajemanja podatkov bodo predstavljeni

rezultati zgolj ocene, ki pa se v grobem ne bo bistveno razlikovale od dejanskega stanja. V letu 1999 je po podatkih o prejetih obračunih, v sistemu DDV sodelovalo približno 26.700 kmetij. V letu 2000 je bilo na podlagi popisa kmetijskih gospodarstev v Sloveniji prisotnih 86.336 družinskih kmetij. Če je v obdobju od leta 1991-2000 vsako leto ugasnilo približno 2,5 % kmetij (Kovačič, Udovč, 2003, str. 299), smo imeli v letu 1999 približno 88.500 družinskih kmetij. V sistemu DDV je torej v tem letu sodelovalo približno 30 % kmetij. V letu 2005 je v sistemu sodelovalo 45.600 kmetij, vseh kmetij pa je bilo približno 77.042 (Kmetijstvo in ribištvo, 2006, str. 2). Tako je bilo v sistem DDV v tem letu vključenih kar 60 % vseh kmetij. Tako velik porast lahko pripišemo dejstvu, da je v letu 1999 v sistemu DDV zaradi slabše informiranosti sodelovalo manj kmetij kot v letu 2005. V letu 1999 so imele kmetije šele prvič možnost, da se odločijo za vstop. Veliko kmetij, je ostalo izven sistema, ker dejansko niso bile trdno prepričane, ali jim vključitev lahko prinese ekonomsko škodo ali korist. Velik porast pa so nedvomno povzročili tudi kmetje pavšalisti, čigar število se je vsako leto povečevalo. Poleg tega se število kmetij, ki opuščajo kmetijsko proizvodnjo, vsako leto povečuje, kar tudi vpliva na povečanje deleža kmetov, ki so vključeni v sistem DDV.

Po podatkih iz Statističnega letopisa RS se je v letu 2005 s kmetijsko proizvodnjo za prodajo ukvarjalo 24.274 družinskih kmetij, torej 31 % vseh družinskih kmetij (Kmetijstvo in ribištvo, 2006, str. 2). Ti podatki se nekoliko razlikujejo od podatkov, prejetih iz Davčne uprave. Če namreč od vseh kmetov, vključenih v sistem DDV,²⁰ odštejemo število kmetov pavšalistov, ki so oddali obračun pavšalnega nadomestila, iz katerega je bilo razvidno, da v tem letu niso opravili prodaje davčnim zavezancem, potem je število kmetij, ki so bile vključene v sistem DDV in so prodajale kmetijske proizvode v letu 2005 27.531 oz. 35 % vseh družinskih kmetij, v letu 1999 pa 26,5 % vseh družinskih kmetij. Tu so zajete samo tiste kmetije, ki so opravile prodajo davčnim zavezancem in ne tudi tiste, ki so svoje proizvode prodajale končnih potrošnikom (npr. na tržnicah). Pa vendarle lahko rečemo, da se je v preučevanem obdobju približno 30 % kmetij ukvarjalo s kmetijsko proizvodnjo za prodajo, ostalih 70 % kmetij, pa je bilo samooskrbnih. Te se s kmetijsko proizvodnjo ukvarjajo predvsem zaradi možnosti dodatnega vira dohodka, tradicije ter pridelave zdrave, domače hrane in možnosti drugačnega preživljanja prostega časa.

Podatki o številu kmetov, ki so bili v obdobju od leta 1999 do leta 2005 vključeni v sistem DDV obvezno ali prostovoljno, nam odgovorijo tudi na vprašanje, kakšen delež vseh družinskih kmetij je podjetniško naravnanih. Kmetije, katerih katastrski dohodek presega 1,5 mio SIT, in kmetije, ki so se odločile za prostovoljni vstop v sistem, prav gotovo vodi podjetniški motiv poslovanja. To bi nekoliko težje rekli za kmete pavšaliste, saj ti ne opravijo tako velikih prodaj in se ne odločajo za večja investicijska vlaganja, saj bi se v nasprotnem primeru zagotovo odločili za prostovoljni vstop v sistem DDV. V letu 1999 je bilo v sistemu DDV vključeno obvezno ali prostovoljno 2.939 kmetij, torej je bilo podjetniško usmerjenih približno 3 % slovenskih kmetij. V letu 2005 pa je bilo takih kmetij nekaj manj kot 7 %. Torej

²⁰ Za kmete, ki sodelujejo v sistemu DDV kot obvezni oz. prostovoljni davčni zavezanci za DDV se predpostavlja, da se ukvarjajo s prodajo kmetijskih proizvodov.

lahko tudi na podlagi podatkov o vključenosti v sistem DDV potrdimo, da imamo v Sloveniji razmeroma malo kmetij, ki zasledujejo podjetniški način gospodarjenja.

5.1.1. Prejete vloge za pridobitev pravice do pavšalnega nadomestila

V Tabeli 10 je predstavljeno število vlog za pridobitev dovoljenja za uveljavljanje pavšalnega nadomestila vstopnega DDV za posamezne skupine pridelkov, ki so jih kmetje pavšalisti v letu 1999 in 2005 vložili pri pristojni davčni upravi.

Tabela 10: Število pavšalistov, ki je v letu 1999 in 2005 zaprosilo za pridobitev dovoljenja za uveljavljanje pavšalnega nadomestila za sledeče skupine pridelkov

	1999	2005
Skupina 1: Pidelki živinoreje	18.336	37.751
Skupina 2: Poljščine, krmne rastline in drugi pridelki	11.311	23.959
Skupina 3: Hmelj	102	168
Skupina 4: Sveže sadje in oreščki	1.280	3.798
Skupina 5: Grozdje	2.631	4.949
Skupina 6: Gozdarski pridelki	10.551	27.819
Skupina 7: Storitve v rastlinski pridelavi	1.787	6.160
Skupina 8: Storitve v živinoreji	2.518	7.912
Skupina 9: Gozdarske storitve	1.815	7.027
Skupina 10: Skladiščenje pridelkov in priprava za trg	805	4.597

Vir: Analitični podatki DURS.

Kmetje pavšalisti so oddali največ vlog za pridobitev pravice do pavšalnega nadomestila vstopnega DDV za pridelke živinoreje, kar je povsem razumljivo, saj je v letu 2005 87 % kmetijskih gospodarstev redilo živino (Statistične informacije, 2006, str. 24). Med prejetimi vlogami prevladujejo tudi pridelki skupine 2 ter gozdarski pridelki.

5.2. OCENA PROMETA KMETIJ, KI SO VKLJUČENE V SISTEM DDV

Kmetije, ki so obvezno ali prostovoljno vključene v sistem DDV, morajo oddajati obrazce za obračun davka na dodano vrednost v davčnem obdobju, ki je z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost (2001) od 27.4. 2001 dalje odvisno od prometa, ki ga davčni zavezanec ustvari v preteklem koledarskem letu. Z zakonom je bilo določeno, da je davčno obdobje za davčne zavezance, ki so v preteklem koledarskem letu dosegli promet blaga oziroma storitev v vrednosti:

- do vključno 10.000.000 SIT, koledarsko polletje;
- od 10.000.000 SIT do vključno 20.000.000 SIT, koledarsko trimesečje;
- za vse ostale zavezance velja davčno obdobje koledarski mesec.

Določeno je bilo tudi, da se za davčne zavezance, ki šele začenjajo opravljati obdavčljivo dejavnost, davčno obdobje določi glede na pričakovano vrednost prometa blaga oziroma

storitev v prvem koledarskem letu. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost (2004), pa je bil za takšne zavezance kot davčno obdobje določen koledarski mesec.

Na podlagi števila davčnih zavezancev-kmetov, ki so v posameznem letu oddajali obračune DDV mesečno, tromesečno ali polletno, lahko ocenimo višino prometa, ki so ga ti zavezanci ustvarili v predhodnem koledarskem letu.

5.2.1. Ocena prometa kmetij, ki so obvezno vključene v sistem DDV

Tabela 11: Prikaz deleža davčnih zavezancev-kmetov, ki so v obdobju od leta 2002 do leta 2005 oddajali obračune DDV mesečno, tromesečno ali polletno

	2002	2003	2004	2005
% zavezancev, ki so oddajali <u>mesečne</u> obračune	23,93	28,22	32,39	39,42
% zavezancev, ki so oddajali <u>tromesečne</u> obračune	16,11	16,60	21,05	20,33
% zavezancev, ki so oddajali <u>polletne</u> obračune	59,95	55,19	46,56	40,25

Opomba: Če želimo iz predstavljenih podatkov o oddanih obračunih ugotoviti vrednost ustvarjenega letnega prometa, se moramo postaviti v predhodnje leto. Zavezanec, ki je v letu 2002 oddajal obračune vsak mesec, je moral v letu 2001 zagotovo ustvariti vsaj 20 milijonov SIT letnega prometa, saj zakon določa, da se obračun DDV oddaja v davčnem obdobju, ki je določen glede na ustvarjen letni promet v preteklem koledarskem letu.

Vir: Analitični podatki DURS; Lastni izračun.

Delež zavezancev, ki oddajajo obračune polletno, vztrajno pada, kar pomeni, da se zmanjšuje delež kmetov, ki dosegajo promet manjši od 10 milijonov SIT. V letu 2002 je bilo tovrstnih zavezancev 60 %, tri leta kasneje pa samo še 40 %. Skladno s tem se povečuje odstotek zavezancev, ki oddajajo obračune mesečno in tromesečno. V letu 2001 je 60 % zavezancev ustvarilo promet do 10 milijonov SIT in so zato v letu 2002 obračun DDV oddali dvakrat letno, pri 16 % zavezancev se je ustvarjen promet gibal med 10 in 20 milijoni SIT, 24 % zavezancev pa je ustvarilo več kot 20 milijonov SIT letnega prometa. V letu 2004 se je višina ustvarjenega prometa izrazito povečala. Le še 40 % kmetij je doseglo promet pod 10 milijoni SIT, pri 40 % zavezancev, pa je bil promet večji od 20 milijonov SIT. Iz sledečih podatkov lahko potrdimo, da promet kmetov, ki so obvezno vključeni v sistem DDV, iz leta v leto raste.

5.2.2. Ocena prometa kmetij, ki so prostovoljno vključene v sistem DDV

Tabela 12: Prikaz deleža davčnih zavezancev-kmetov, ki so v obdobju od leta 2002 do leta 2005 oddajali obračune DDV mesečno, tromesečno ali polletno

	2002	2003	2004	2005
% zavezancev, ki so oddajali <u>mesečne</u> obračune	9,99	11,75	14,97	23,72
% zavezancev, ki so oddajali <u>tromesečne</u> obračune	11,3	13,52	18,16	21,25
% zavezancev, ki so oddajali <u>polletne</u> obračune	78,00	74,73	66,86	55,02

Vir: Analitični podatki DURS; Lastni izračun.

Tudi promet kmetij, ki so prostovoljno vključene v sistem DDV, iz leta v leto vztrajno raste, vendar je dosežen promet nižji od prometa, ki ga dosegajo kmetije, ki so v sistem DDV vključene obvezno. V letu 2004 pri 55 % kmetij, ki so v sistem DDV vključene prostovoljno, letni promet ni bil večji od 10 milijonov SIT, med kmetijami, ki so bile obvezno vključene v sistem DDV pa je bilo takih kmetij 40 %. V istem letu je 40 % kmetij, ki so obvezno vključene v sistem DDV, preseglo letni promet v višini 20 milijonov SIT, med prostovoljnimi kmetijami v sistemu DDV pa je bilo takih le slabih 24 %.

5.2.3. Ocena prometa kmetij, ki so vložile vlogo za pridobitev dovoljenja za uveljavljanje pavšalnega nadomestila vstopnega DDV

V Sloveniji lahko vsi kmetje pavšalisti pri prodajah svojih proizvodov in storitev, za katere so pridobili pravico do pavšalnega nadomestila, od kupcev, davčnih zavezancev, zahtevajo dodatek k prodajni ceni v višini 4 %.

Davčna uprava Republike Slovenije evidentira podatke o višini obračunanega letnega pavšalnega nadomestila na podlagi prejetih obrazcev »Obračun pavšalnega nadomestila«, iz katerih lahko na povsem preprost način izračunamo vrednost letnega prometa. Za lažji prikaz uvajam sledeče simbole:

P_0 = vrednost prodaje (prometa), brez pavšalnega nadomestila,

t_{PN} = predpisana stopnja pavšalnega nadomestila = 0,04,

PN = vrednost pavšalnega nadomestila = $P_0 * t_{PN}$,

P_1 = vrednost prodaje (prometa) z vključenim pavšalnim nadomestilom = $P_0 + PN$,

če vrednost prodaje z vključenim pavšalnim nadomestilom zapišemo s sledečim izrazom:

$P_1 = P_0 + (P_0 * t_{PN})$ in ga preuredimo v $P_1 = P_0 * (t_{PN} + 1)$ dobimo v naslednjem koraku preprosto formulo: $P_1 = (PN / t_{PN}) * (t_{PN} + 1)$, s katero lahko iz znane višine pavšalnega nadomestila in 4 % stopnje izračunamo vrednost prodaje oz. prometa v določenem davčnem obdobju. Vendar bi želela opozoriti, da je izračunan letni promet lahko manjši od dejanskega letnega prometa, ki ga ustvarijo kmetje pavšalisti, kadar svoje proizvode prodajajo tudi končnim potrošnikom, na primer na tržnicah.

Tabela 13: Prikaz izračuna povprečnega prometa pavšalistov v letu 1999 in 2005 (v SIT)

	1999	2005
Št. vseh prejetih obračunov PN	23.800	40.442
Št. prejetih obračunov PN z izkazano prodajo	20.512	22.367
Celotna letna vrednost PN	1.067.658.344	1.665.250.888
Celotna letna vrednost prometa (P_1)	27.759.116.944	43.296.523.088
Povprečna letna vrednost prometa (vsi obračuni)	1.166.349	1.070.583
Povprečna letna vrednost prometa (samo obračuni z izkazano prodajo)	1.353.311	1.935.732

Vir: Analitični podatki DURS; Lastni izračun.

Povprečna letna vrednost prometa kmetov pavšalistov je v letu 2005 znašala nekaj več kot 1 milijon SIT in je bila manjša kot v letu 1999, vendar so v izračunu upoštevani vsi prejeti obračuni. Če iz njih izločimo vse tiste obračune, na katerih je navedena vrednost pavšalnega nadomestila 0 SIT, dobimo precej bolj relevantne podatke. Povprečna vrednost prometa je v letu 1999 znašala približno 1,35 mio SIT v letu 2005 pa skoraj 2 mio SIT.

Tabela 14: Porazdelitev pavšalistov po višini obračunanega letnega pavšalnega nadomestila in višini ustvarjenega letnega prometa v letu 1999 in 2005

Višina obračunanega letnega pavšalnega nadomestila (v SIT)	Višina letnega prometa - vključno s 4 % pavšalnim nadomestilom (v SIT)	Delež pavšalistov - vsi obračuni (v %)		Delež pavšalistov - samo obračuni z izkazano prodajo (v %)	
		1999	2005	1999	2005
0	0	13,82	44,69	-	-
1-5.000	1-130.000	9,06	4,31	10,51	7,79
5.001-10.000	130.026-260.000	12,96	6,06	15,04	10,95
10.001-20.000	260.026-520.000	18,36	8,89	21,30	16,08
20.001-40.000	520.026-1.040.000	19,78	10,94	22,95	19,77
40.001-80.000	1.040.026-2.080.000	14,66	10,61	17,00	19,18
80.001-100.000	2.080.026-2.600.000	3,28	2,81	3,80	5,08
100.001-150.000	2.600.026-3.900.000	3,95	4,37	4,58	7,90
150.001-300.000	3.900.026-7.800.000	3,00	5,04	3,48	9,11
300.001-500.000	7.800.026-13.000.000	0,69	1,56	0,80	2,81
500.001-1.000.000	13.000.026-26.000.000	0,31	0,61	0,36	1,10
1.000.001-2.000.000	26.000.026-52.000.000	1,10	0,10	0,12	0,18
2.000.001-4.000.000	52.000.026-104.000.000	0,02	0,01	0,02	0,03
nad 4.000.000	nad 104.000.000	0,03	0,00	0,03	0,01

Vir: Analitični podatki DURS; Lastni izračun.

Predstavljena porazdelitev prometa pokaže, da v letu 1999 14 %, v letu 2005 pa kar 45 % kmetov pavšalistov ni opravilo prodaje svojih proizvodov in storitev, za katero so pridobili pravico do pavšalnega nadomestila vstopnega DDV. Pri tem se mi zastavlja vprašanje, ali kmetje v resnici niso niti enega samega pridelka prodali davčnim zavezancem. Verjetno jih je večina izmed njih zaprosila za pridobitev pavšalnega nadomestila, ker so menili, da bodo morda svoje pridelke to leto le prodajali tudi davčnim zavezancem, a se to dejansko ni zgodilo. Morda je do prodaje pridelkov celo prišlo, pa so nekateri kmetje menili, da je izpolnjevanje obrazca brezpredmetno in so na obračunu navedli zgolj znesek 0 SIT in si s tem zagotovili možnost do ponovne pridobitve pravice do pavšalnega nadomestila v prihodnjem letu. Zaradi precejšnje zastopanosti tovrstnih kmetov, predvsem v letu 2005, so v nadaljevanju analizirani le rezultati tistih kmetov pavšalistov, ki so opravili prodaje zavezancem za DDV in izkazali neničelne obračune.

Iz Tabele 14 je razvidno, da se je v letu 2005 zmanjšal delež tistih kmetov pavšalistov, ki so dosegli letni promet v višini do 1 milijon SIT ter delež kmetov pavšalistov z doseženim prometom v višini nad 104 milijone SIT, saj so se ti kmetje najverjetneje odločili za prostovoljni vstop v sistem DDV. Največji padec je bil zabeležen v razredu od 260.000 SIT do 520.000 SIT, največji porast pa v razredu od 3,9 milijonov SIT do 7,8 milijonov SIT letnega prometa.

V letu 1999 je 26 % kmetov pavšalistov ustvarilo do 260.000 SIT, 47 % jih je ustvarilo do 520.000 SIT, 70 % kmetov pavšalistov pa ni preseglo 1.040.000 SIT letnega prometa. Ker je povprečna letna vrednost ustvarjenega prometa pri kmetih pavšalistih v tem letu znašala 1,353 milijonov SIT, torej več kot 70 % kmetov pavšalistov ni doseglo povprečne vrednosti letnega prometa, pri ostalih 30 % pavšalistov pa je bil ustvarjen promet večji od povprečnega.

V letu 2005 pri 19 % kmetov pavšalistov letni promet ni bil večji od 260.000 SIT, 35 % pavšalistov ni doseglo letnega prometa večjega od 520.000 SIT, pri 74 % pavšalistov pa letni promet ni bil večji od 2.080.000 SIT. Povprečni promet kmetov pavšalistov je v tem letu znašal 1,935 milijonov SIT, tako da nekaj manj kot 74 % kmetov pavšalistov ni doseglo povprečnega letnega prometa, nekaj več kot 26 % kmetov pavšalistov pa je preseglo povprečni letni promet.

V obeh preučevanih obdobjih tako nekaj več kot 70 % kmetij, ki so pridobile pravico do pavšalnega nadomestila vstopnega DDV, ni doseglo povprečnega letnega prometa, nekaj manj kot 30 % kmetij pa je imelo promet, večji od povprečnega. Iz izračunanega prometa kmetov pavšalistov lahko potrdimo, da le peščica kmetov pavšalistov dosega nadpovprečno visok promet, glavnina kmetov pavšalistov pa dosega precej nižji promet od povprečnega.

Tabela 14 nam lahko pokaže še eno zanimivost. Če bi namreč kmetije morale voditi knjigovodstvo in bi tako tudi za njih veljala meja za vstop v sistem DDV 5 milijonov SIT letnega prometa, potem bi v letu 2000 v sistem DDV morale obvezno vstopiti vsaj še 274 kmetov pavšalistov, v letu 2006 pa vsaj še dodatnih 924 pavšalistov. Toliko kmetij je namreč doseglo več kot 7,8 mio SIT letnega prometa. Ker je bilo v letu 2000 obveznikov le 60, v letu 2006 pa jih je približno 250, se lahko povsem upravičeno strinjam z davčnimi strokovnjaki, ki menijo, da je meja za vstop v sistem DDV pri višini 1,5 milijonov SIT katastrskega dohodka v primerjavi z ostalimi zavezanci, pri katerih je merilo za vstop dosežen promet blaga ali storitev v preteklem koledarskem letu, postavljena previsoko.

5.3. IZRAČUN »DOHODKA« ZA KMETIJE, KI SO OBVEZNO ALI PROSTOVOLJNO VKLJUČENE V SISTEM DDV

Dejanski dohodek v kmetijstvu se pri nas kot tudi v nekaterih drugih evropskih državah, zaradi razdrobljenosti kmetijske posesti in nizke izobrazbene ravni kmetov, ugotavlja le pri tisti kmetijski proizvodnji, ki je v manjši meri vezana na obdelavo kmetijskih zemljišč (Dular, 2004, str. 12), to so kmetijske dejavnosti, ki so po zakonu o dohodnini obdavčene kot vse

druge dejavnosti (npr. pridelava vrtnin, okrasnega cvetja, perutninarstvo in dopolnilne dejavnosti na kmetiji). Za vse ostale kmetijske dejavnosti, ki so torej v večji meri vezane na obdelavo kmetijskih zemljišč, pa dejanske višine dohodka zaenkrat še ne merimo, saj kmetijam, ki se ukvarjajo s tovrstno dejavnostjo ni potrebno voditi knjigovodstva. Za obdavčitev se zato uporablja pavšalna ocena dohodka, t. i. katastrski dohodek. Čeprav se dohodek iz kmetijstva še ne meri, trenutno razpolagamo s kar nekaj ocenami višin dohodka iz kmetijstva, ki so predstavljeni v 1. delu diplomske naloge.

V nadaljevanju je predstavljen izračun ocene »dohodka« na osnovi vračil in plačil DDV. Ocena tako izračunanega dohodka bo najverjetneje precej večja od drugih povprečnih ocen, saj bodo v te izračune zajete samo kmetije, ki sodelujejo v sistemu DDV, te pa naj bi bile ekonomsko močnejše od povprečne slovenske kmetije. Vpeljava simbolov (Stanovnik, 2004, str. 99):

FD = faktorski dohodek (dohodek dela in kapitala) = neto dodana vrednost,

AM = amortizacija,

RM = stroški repromateriala,

I_B = bruto investicije,

I_N = neto investicije,

P = vrednost prodaje, brez davka = $FD + AM + RM$,

N = vrednost nabave, brez davka = $RM + I_B$,

t1 = davčna stopnja na strani nabav,

t2 = davčna stopnja na strani prodaj,

$t2 * P$ = prodajni DDV oziroma izstopni DDV = plačila,

$t1 * N$ = nakupni DDV oziroma vstopni DDV = vračila,

nam omogoča zapis »dohodka« kot razliko med vrednostjo prodaje in vrednostjo nabave na sledeč način: $P - N = FD + AM + RM - RM - I_B = FD - I_N$ (neto dodana vrednost, zmanjšana za neto investicije). Tako izračunan »dohodek« predstavlja davčno osnovo, na katero se aplicira primerna davčna stopnja. Splošno sprejeta tehnika obračuna DDV, t. i. indirektna odštevna metoda, omogoča, da se od davkov, ki jih je davčni zavezanec pobral na strani prodaj, odštejejo davki, plačani na strani nabav, tako je znesek davka, ki ga davčni zavezanec nakaže davčni upravi, enak $t2 * P - t1 * N$ (Stanovnik, 2004, str.100).

Na podlagi podatkov o celotni letni vrednosti DDV, ki so ga kmetje nakazali davčni upravi (plačila) in celotni letni vrednosti vrnjenega DDV, ki ga je davčna uprava vrnila davčnim zavezancem (vračila), pri katerih je znesek vstopnega DDV prekašal znesek izstopnega DDV ter primernih davčnih stopenj, lahko izračunamo celotni letni »dohodek« vseh kmetij, ki so bile v določenem letu vključene v sistem DDV.

Potrebne podatke o plačilu in vračilu DDV evidentirajo na DURS, manjše težave lahko nastopijo le pri izbiri pravilne davčne stopnje. Ker je večina kmetijskih proizvodov, razen

vina²¹, ki je k celotni kmetijski proizvodnji prispeval 7 % v letu 2003 ter 10 % v letu 2004 (Statistični letopis Republike Slovenije, 2005, str. 303), trenutno obdavčenih po nižji davčni stopnji, ki znaša 8,5 %, lahko kot davčno stopnjo na strani prodaj določimo znižano davčno stopnjo ($t_2=8,5\%$). Nekaj več zapletov nastane pri določitvi davčne stopnje na strani nabav. Večina repromateriala je sicer obdavčenega po nižji davčni stopnji, vendar je električna energija ter vsa kmetijska mehanizacija in gradbeni material za gradnjo gospodarskih objektov obdavčen po splošni, 20 % davčni stopnji. Za izračun primerne davčne stopnje na strani nabav je torej potrebno ugotoviti delež nabav, ki so obdavčene po 20 % in delež nabav, obdavčenih po 8,5 % davčni stopnji. Pri slednjem sem uporabila podatke iz ekonomskih računov za kmetijstvo²², ki jih pripravljajo na SURS, kjer je upoštevana vsa vmesna potrošnja in bruto investicije v osnovna sredstva. V spodnji tabeli je prikazana razdelitev nabav za leto 2004, ki so obdavčene po splošni in znižani davčni stopnji.

Tabela 15: Izračun deleža vmesne potrošnje in bruto investicij v osnovna sredstva za leto 2004, obdavčenih po 8,5 % in 20 % davčni stopnji

Davčna stopnja	Vrsta vmesne potrošnje in bruto investicij	Vrednost vmesne potrošnje in bruto investicij po tekočih cenah (v mio SIT)	Delež vmesne potrošnje in bruto investicij (v %)
8,5 %	Seme in sadike	6.690	3,59
	Gnojila in sredstva za izboljšanje tal	8.352	4,48
	Zaščitna sredstva in pesticidi	4.584	2,46
	Veterinarske storitve	6.180	3,32
	Živalska krma	82.221	44,13
	Kmetijske storitve	3.988	2,14
	Drugi proizvodi in storitve	4.211,5	2,26
	Bruto investicije v kmetijske proizvode	4.288	2,30
	Skupaj	120.514,5	64,68
20 %	Energija in maziva	15.755	8,46
	Vzdrževanje strojev, opreme in zgradb	8.443	4,53
	Drugi proizvodi in storitve	4.211,5	2,26
	Bruto investicije v nekmetijske proizvode (kmetijska mehanizacija)	37.401	20,07
	Skupaj	65.810,5	35,32

Opomba 1: Pri drugih proizvodih in storitvah se predpostavlja, da je polovica nabav obdavčenih s 8,5 % stopnjo, polovica nabav pa s 20 % stopnjo.

Opomba 2: Med bruto investicije v kmetijske proizvode prištevamo investicije v živali za pitanje in investicije v trajne nasade. V izračunu je upoštevan zgolj znesek investicij v živali za pitanje, saj je promet s kmetijskimi zemljišči oproščen plačila DDV, čeprav bi lahko vzeli tudi celotni znesek, kajti omenjeno dejstvo ne vpliva odločilno na strukturo nabav. V obeh primerih namreč struktura nabav znaša približno 65:35.

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2005, str. 303; Lastni izračun.

²¹ Za vino je bilo z Zakonom o davku na dodano vrednost (1998) določeno, da se do 1. julija 2005 obdavčuje po znižani davčni stopnji, z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku na dodano vrednost (2002) pa je bil rok, do katerega se vino lahko obdavčuje po znižani stopnji, skrajšan na 1. januar 2003.

²² V ekonomskih računih za kmetijstvo so objavljeni le podatki za vsa kmetijska gospodarstva, kamor se poleg družinskih kmetij prištevajo tudi kmetijska podjetja.

Tabela 15 pokaže, da v strukturi nabav s 65 % prevladujejo nabave, ki so obdavčene s 8,5 % davčno stopnjo, ostalih 35 % nabav, pa je obdavčenih s splošno stopnjo. Iz tako pridobljenih podatkov lahko izračunamo primerno preračunano davčno stopnjo na strani nabav, ki je v letu 2004 znašala 12,4 %. Struktura nabav se po letih ni bistveno spreminjala, preračunana davčna stopnja je v vseh letih znašala približno 12 %. V začetnih letih do leta 2002 je bila preračunana stopnja nekoliko nižja, saj sta bili do takrat v veljavi še 8 % in 19 % davčni stopnji (1998, 2002). Kot najbolj primerno preračunano davčno stopnjo na strani nabav lahko tako določimo kar 12 % davčno stopnjo ($t_1=12\%$).

5.3.1. »Dohodek kmetij«, ki so obvezno vključene v sistem DDV

V Tabeli 16 je prikazan izračun povprečnega »dohodka« oz. »dodane vrednosti« za kmete, katerih katastrski dohodek presega vrednost 1,5 mio SIT in jim zakon zato nalaga dolžnost obvezne vključitve v sistem DDV.

Tabela 16: Izračun povprečnega »dohodka« kmetij, ki so obvezno vključene v sistem DDV, za obdobje od leta 1999 do leta 2005 (v mio SIT)

Leto	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Število zavezancev	34	57	119	211	243	249	244
Celotna letna vrednost							
• Plačila ($t_2 \cdot P$)	46,31	93,16	110,43	796,19	780,02	4.974,62	8.494,16
• Vračila ($t_1 \cdot N$)	3,22	6,58	25,81	1.128,32	838,00	653,370	634,66
Vrednost prodaje ($P = (t_2 \cdot P) / t_2$)	544,85	1.095,98	1.299,16	9.366,91	9.176,65	58.524,94	99.931,35
Vrednost nabave ($N = (t_1 \cdot N) / t_1$)	26,83	54,83	215,08	9.402,69	6.983,30	5.444,74	5.288,81
»Dohodek« ($P - N$)	518,02	1.041,15	1.084,08	-35,78	2.193,35	53.080,20	94.642,54
Povprečni »dohodek«	15,24	18,27	9,11	-0,17	9,03	213,17	387,88

Vir: Analitični podatki DURS; Lastni izračun.

Podatki nam pokažejo, da se je povprečni »dohodek« kmetov, ki so obvezno vključeni v sistem DDV po letih izrazito spreminjal. Prvo leto je znašal nekaj več kot 15 milijonov SIT, v naslednjem letu je narastel za 3 milijone SIT ter v letu 2001 padel kar za polovico glede na predhodnje leto. V letu 2002 je dosegel celo negativno vrednost ter v letu, ki mu je sledilo, dosegel vrednost iz leta 2001. V letu 2004 in 2005 pa lahko opazimo velik skok v vrednosti izračunanega povprečnega »dohodka«, saj je le-ta v zadnjem letu znašal kar 388 milijonov SIT.

Iz prikazanih podatkov je nekoliko težje pojasniti, kaj je vplivalo na tako izrazita nihanja v vrednostih »dohodka«. Zagotovo pa lahko rečemo, da je bila višina »dohodka« v teh letih odvisna predvsem od gibanja višine vrednosti prodaj in nabav. V letu 2000 je bil povprečni »dohodek«, kljub porastu povprečne vrednosti nabav, večji kot predhodnje leto, saj se je povprečna vrednost prodaje povečala bolj kot povprečna vrednost nabave. V letu 2001 se je povprečna vrednost prodaje zmanjšala skoraj za polovico, hkrati pa se je povečala tudi povprečna vrednost nabav, zato se je zmanjšal tudi povprečni »dohodek«. V letu 2002 se je povprečna vrednost nabav izrazito povečala, saj so se v tem obdobju kmetje očitno odločali za večja investicijska vlaganja in je zato povprečni »dohodek«, kljub rasti povprečne prodaje, dosegel negativno vrednost. V letu 2004 in 2005 beležimo visoko povečanje povprečne vrednosti prodaje, zato se je v tem obdobju tudi povprečni »dohodek« precej povečal.

Pri preučevanju izračunanih vrednosti nabav in prodaj me je zanimalo predvsem, kaj je povzročilo tako veliko povečanje vrednosti nabav v letu 2002 in kaj je bil razlog za izjemno velike vrednosti izkazanih prodaj v letu 2004 in 2005. Za mnenje sem povprašala tudi strokovnjake z DURS in Biotehniške fakultete v Ljubljani. Ti so mi pojasnili, da v letu 2002 niso bile prisotne nikakršne dodatne vzpodbude, ki bi povzročile večja investicijska vlaganja. Očitno je bil prisoten zgolj slučajni dejavnik, da se je velika večina ekonomsko močnejših kmetij odločila, da bo prav v tem letu realizirala svoje investicijske namere.

Glavni razlog za povečan »dohodek« v letu 2004 in 2005 pa naj bi bil po njihovem mnenju povezan z denacionalizacijo. Kmetje so namreč dobili vrnjene velike površine kmetijskih zemljišč in gozdov, kar je povzročilo porast njihovega katastrskega dohodka nad 1,5 mio SIT, zato so tudi morali obvezno vstopiti v sistem DDV. Prav vrnjeni gozdovi pa so najverjetneje tudi razlog za povečan »dohodek« v zadnjih dveh letih. V obdobju, ko je bila lastnica gozdov država, se sečnja v gozdovih pravzaprav ni izvajala, kar lahko v določenih okoliščinah resno škoduje kvaliteti gozdov. Kmetje so se zato ob vrnitvi le-teh v letih, ki so sledila, odločali za večje posege v gozdovih, hkrati pa so gozdarske pridelke začeli prodajati davčnim zavezancem, kot les za ogrevanje, v letu 2004 in 2005 pa predvsem kot hlodovino, ki predstavlja glavno surovino v lesno-predelovalni industriji. Večje količine hlodovine so bile po poročanju gozdarjev v zadnjih dveh letih tudi zaradi vstopa Slovenije v EU, preko posrednikov (izvoznikov) prodane velikim lesno-predelovalnim podjetjem v Italiji in Avstriji.

Drug možen razlog za povečano prodajo v zadnjih dveh letih je tudi verjetnost, da so v sistem DDV začele obvezno vstopati tudi večje vinogradniške in mlečne kmetije, ki so prav tako povzročile povečano prodajo. Kombinacija obeh najbolj verjetnih razlogov je tako povzročila porast vrednosti prodaje in posledično tudi »dohodka«.

5.3.2. »Dohodek« kmetij, ki so v sistem DDV vključene prostovoljno

V Tabeli 17 je predstavljen izračun povprečnega »dohodka« tudi za kmete, ki ne dosegajo praga za vstop v sistem DDV, pa so se zaradi različnih vzrokov odločili, da bodo v sistem DDV vstopili prostovoljno in izkoristili prednosti tovrstnega vstopa.

Tabela 17: Izračun povprečnega »dohodka« kmetij, ki so prostovoljno vključene v sistem DDV za obdobje od leta 1999 do leta 2005 (v mio SIT)

Leto	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Število zavezancev	2905	3866	4356	4690	4884	4796	4920
Celotna letna vrednost							
• Plačila (t2*P)	593,13	1.710,51	3.135,50	4.042,93	4.318,60	6.951,26	7.581,13
• Vračila (t1*N)	215,09	1.053,38	1.539,87	2.225,25	2.309,03	5.359,77	3.407,37
Vrednost prodaje (P = (t2*P)/t2)	6.978,02	20.123,63	36.888,25	47.563,88	50.807,00	81.779,54	89.189,76
Vrednost nabave (N = (t1*N)/t1)	1.792,40	8.778,20	12.832,25	18.543,73	19.241,90	44.664,72	28.394,76
»Dohodek« (P - N)	5.185,62	11.345,43	24.056,00	29.020,15	31.565,10	37.114,85	60.795,01
Povprečni »dohodek«	1,79	2,93	5,52	6,19	6,46	7,74	12,36

Vir: Analitični podatki DURS; Lastni izračun.

Iz tabele je razvidno, da dohodek kmetov, ki so prostovoljno vključeni v sistem DDV, konstantno raste. Večji skok je opazen le v prvih dveh letih ter v zadnjem letu. Vrednosti povprečnega »dohodka« so precej manjše od vrednosti povprečnega »dohodka« kmetij, ki so v sistemu vključene obvezno, kar izhaja iz dejstva, da so v sistem DDV obvezno vključene samo izrazito velike, tržne kmetije, ki stremijo k cilju povečevanja uspešnosti svojega poslovanja.

5.4. PRIMERJAVA S PREOSTALIMI OCENAMI EKONOMSKIH KATEGORIJ

Ocene prometa in »dohodka«, izračunane iz podatkov o višini letnih vračil, plačil DDV in obračunanega letnega pavšalnega nadomestila zaradi različnega zajemanja podatkov ni mogoče neposredno primerjati z nobeno izmed preostalih izračunanih in objavljenih ocen. V naš izračun so namreč zajete samo kmetije, ki so vključene v sistem DDV, in tako predstavljajo vzorec ekonomsko močnejših kmetij v Sloveniji. Temu vzorcu je še najbližji vzorec kmetij, ki vodijo knjigovodstvo po FADN metodologiji. Pri Kmetijski svetovalni službi so ob nastavitvi

knjigovodstva sicer želeli k sodelovanju privabiti kmetije, ki naj bi predstavljale čimboli reprezentativen vzorec vseh kmetij v Sloveniji, a se je kmalu izkazalo, da so za vodenje knjigovodstva bolj zainteresirane večje in specializirane kmetije, ki se s kmetovanjem ukvarjajo profesionalno (Pajntar, 1997, str. 1). Težave pri primerjanju ekonomskih kategorij nastopijo tudi zaradi različne opredelitve posameznih ekonomskih kategorij, poleg tega so rezultati ekonomskih kazalcev po FADN metodologiji žal na voljo samo do leta 2001.

Ocena povprečne vrednosti prodaje oz. prometa je ekonomska kategorija, ki jo zaradi podobnega zajemanja podatkov še najlažje primerjamo med seboj. V spodnji tabeli so predstavljene ocene povprečne vrednosti prometa, izračunane po FADN metodologiji, in povprečne vrednosti prometa za kmetije, ki so vključene v sistem DDV.

Tabela 18: Primerjava povprečne vrednosti prodaje za obdobje od leta 1999 do 2001 (v SIT)

	1999	2000	2001
Povprečna vrednost prodaje po FADN metodologiji	5.078.939	7.006.799	7.848.769
Povprečna vrednost prodaje kmetij, ki so v sistem DDV vključene:			
• obvezno	16.025.097	19.227.708	10.917.295
• prostovoljno	2.402.073	5.205.284	8.468.377
• na podlagi pavšalnega nadomestila	1.353.311	-	-
• skupno tehtano povprečje vrednosti prodaj	1.504.498	5.409.026	8.533.499

Opomba 1: - ni podatka.

Opomba 2: Ker v letu 2000 in 2001 ne razpolagamo s podatki o povprečni vrednosti prodaje kmetov pavšalistov, skupna povprečna vrednost prodaje vseh kmetij, ki so vključene v sistem DDV, zajema samo povprečje kmetij, ki so obvezno ali prostovoljno vključene v sistem DDV.

Vir: Pajntar, 2002; Lastni izračun.

Povprečni promet je pri kmetijah, ki so v sistem DDV vključene obvezno, najvišji, kar ni nič nenavadnega, saj to skupino sestavlja le peščica slovenskih kmetij, ki dosegajo najvišje ekonomske kazalce. V letu 1999 in 2000 je bil povprečni promet kmetij, ki so v sistem DDV vključene prostovoljno, manjši od povprečnega prometa tistih kmetij, ki so se v tem letu odločili za vodenje knjigovodstva po FADN metodologiji, a se je v letu 2001 njihov promet že povečal. Najnižji povprečni letni promet dosegajo kmetje pavšalisti, kar je povsem razumljivo, saj se kmetije, ki dosegajo večje vrednosti prodaje običajno odločajo za prostovoljni vstop v sistem DDV. V letu 2001 je bila izračunana tudi ocena povprečnega prometa na manjšem vzorcu kmetij, v katerem so bile skrbno izbrane kmetije, ki naj bi se kar najbolje približale slovenskemu povprečju. Ocena povprečnega prometa je pri teh kmetijah znašala 5.135.570 SIT (Oblak, 2002, str. 63). Torej so kmetije, ki so v sistem DDV vključene obvezno ali prostovoljno, ter kmetije, ki so se odločile za vodenje knjigovodstva po FADN metodologiji, ekonomsko res močnejše od povprečne slovenske kmetije.

Pri medsebojni primerjavi ocene povprečnega »dohodka« nastopijo težave zaradi različne opredelitve kategorije dohodek. Po FADN metodologiji je dohodek opredeljen kot neto dodana

vrednost²³, zmanjšana za plače delavcem, najemnine in obresti. V bruto dodano vrednost se vključujejo skupni prihodki, povečani za subvencije in dajatve ter vrednosti investicije v obratna sredstva, zmanjšani za vmesno porabo (Pajntar, 1997, str. 21). »Dohodek«, ki sem ga izračunala kot razliko med vrednostjo prodaj in nabav, na podlagi vrednosti vračil in plačil DDV je opredeljen kot dohodek od dela in kapitala, (plače delavcev vključno z dohodkom nosilca dejavnosti ter najemnine in obresti) zmanjšan za neto investicije (Stanovnik, 2004, str. 100). Dohodek, ki naj bi kar najbolje predstavljal slovensko povprečje, je opredeljen kot razlika med vrednostjo prihodkov, zmanjšanih za spremenljive stroške po posameznih kmetijskih pridelkih ter zmanjšanih za skupne stalne stroške, kjer je zajeta amortizacija (Oblak, 2002, str. 44).

Tabela 19: Primerjava povprečne vrednosti dohodka za obdobje od leta 1999 do leta 2001 (v SIT)

	1999	2000	2001
Povprečna vrednost dohodka po FADN metodologiji	1.121.197	1.500.080	1.892.231
Povprečna vrednost »dohodka« kmetij, ki so v sistem DDV vključene:			
• obvezno	15.235.938	18.265.702	9.109.883
• prostovoljno	1.785.067	2.934.669	5.522.497

Vir: Pajntar, 2002; Lastni izračun.

Predstavljeni podatki v Tabeli 19 kažejo, da so »dohodki« kmetij, ki so vključene v sistem DDV, višji od povprečnih dohodkov kmetij, ki vodijo FADN knjigovodstvo. Dohodki so neprimerljivo večji tudi od povprečnega dohodka družinskih kmetij, ki naj bi odražal slovensko povprečje, saj je ta dohodek v letu 2001 znašal 1.077.640 SIT (Oblak, 2002, str. 63). Pri tem bi še enkrat rada opozorila, da vrednosti dohodkov zaradi različne opredelitve te kategorije med seboj ne moremo neposredno primerjati. Kljub temu lahko z veliko gotovostjo potrdimo, da tovrstne kmetije dosegajo večje dohodke, saj so tu zajete ekonomsko največje kmetije.

Če vključimo v primerjavo še standardizirano pokritje (SGM), ki ga izračunavajo na SURS in je opredeljen kot razlika med potencialnimi prihodki in specifičnimi stroški pridelave na hektar, ugotovimo, da imamo v Sloveniji relativno veliko kmetij, ki dosegajo minimalne dohodke iz kmetijstva in peščico kmetij, ki dosegajo najvišje dohodke iz kmetijstva. Povprečna ekonomska velikost slovenske kmetije je v letu 2000 namreč znašala 4 ESU oziroma 1.150.272 SIT standardiziranega pokritja. Skoraj polovica kmetij ni dosegla niti 575.136 SIT standardiziranega pokritja, 73 % kmetij pa ni doseglo povprečnega SGM. Odstotek slovenskih kmetij je dosegel več kot 11,5 mio SIT standardiziranega pokritja in ustvaril 11,5 % celotne SGM. To so ekonomsko najmočnejše slovenske kmetije. Po podatkih agrarnih ekonomistov z Biotehniške fakultete ima le nekaj tovrstnih kmetij redno zaposlenega enega delavca s polnim delovnim časom (40 ur tedensko), ki predstavlja en PDM na leto, večina izmed njih pa ob

²³ Neto dodana vrednost je enaka bruto dodani vrednosti manj amortizacija.

konicah zaposluje sezonsko delovno silo. V sezoni ima tako lahko zaposlenih tudi več oseb, a tudi tu PDM na leto ne preseže 1. Te kmetije se ukvarjajo predvsem z vrtnarstvom, vinogradništvom in sadjarstvom.

5.5. PRISPEVEK DAVKA NA DODANO VREDNOST IZ KMETIJSTVA V PRORAČUNU RS

V tem podpoglavju želim prikazati zastopanost kmetijske dejavnosti med vsemi dejavnosti, od katerih je potrebno plačevati davek na dodano vrednost, ter njen prispevek v proračunu RS.

Na podlagi podatkov o vračilih in plačilih DDV lahko izračunamo davčni prihodek iz naslova DDV, ki se letno steka v proračun RS kot razliko med vrednostjo plačil in vračil DDV. V Tabeli 20 so predstavljeni celotni davčni prihodki iz naslova DDV, ki se v državno blagajno stekajo iz vseh dejavnosti, vključno s kmetijsko dejavnostjo (podatki iz Biltena javnih financ) ter ločeno davčni prihodki iz naslova DDV samo iz kmetijske dejavnosti²⁴ (podatki iz obračunov DDV). Predstavljena je tudi zastopanost kmetijske dejavnosti v celotnih davčnih prihodkih iz naslova DDV.

Tabela 20: Prikaz celotnih davčnih prihodkov iz naslova DDV in davčnih prihodkov iz naslova DDV za kmetijsko dejavnost od leta 1999 do 2005 (v mrd SIT)

Leto	Celotni davčni prihodki iz naslova DDV	Davčni prihodki iz kmetijske dejavnosti iz naslova DDV	Delež davčnih prihodkov iz kmetijske dejavnosti v celotnih davčnih prihodkih iz naslova DDV (v %)
1999	206,841	0,421	0,20
2000	399,186	0,744	0,19
2001	438,675	1,680	0,38
2002	422,852	1,485	0,35
2003	524,452	1,952	0,37
2004	539,317	5,913	1,10
2005	607,702	12,033	1,98

Opomba: Celotni davčni prihodki iz naslova DDV vključujejo tako DDV po obračunih kot tudi DDV od uvoza, davčni prihodki iz kmetijske dejavnosti iz naslova DDV pa vključujejo samo DDV po obračunih. Bilten javnih financ namreč ne izkazuje ločeno podatkov za kmetijsko dejavnost, poleg tega so mi na Davčni upravi RS lahko posredovali samo podatke o DDV iz obračunov. Odločitev za zajem DDV od uvoza v celotnih davčnih prihodkih iz naslova DDV temelji na dejstvu, da se je v letu 2004 in 2005 zaradi vstopa Slovenije v EU močno zmanjšal DDV od uvoza in se na ta račun povečal DDV po obračunih. Neupoštevanje DDV od uvoza bi izkazalo nepravilno vrednost celotnih davčnih prihodkov iz naslova DDV.

Vir: Analitični podatki DURS; Bilten javnih financ, 2006, str. 33; Lastni izračun.

²⁴ Izračun davčnih prihodkov iz kmetijske dejavnosti je poenostavljen, saj je izračunan kot razlika med vračili in plačili DDV, kjer ni upoštevano, da je bil lahko nek obračun, na katerem je bilo izkazana večja vrednost vstopnega kot izstopnega DDV, prejet npr. v decembru, dejansko vračilo pa se je izvedlo šele v roku 60 dni po prejemu obračuna.

Davčni prihodki iz naslova DDV, ki jih v državni proračun prispeva kmetijska dejavnost so do leta 2001 postopno rasli, v letu 2002 je bil zabeležen padec, nato pa spet strma rast, predvsem v zadnjih dveh letih. Kmetijska dejavnost v proračun prispeva relativno majhen znesek, kar pa ni nič nenavadnega, saj je tudi v BDP zastopana z zelo podobnimi deleži. V letu 2005 je delež kmetijske dejavnosti v BDP namreč znašal 2,2 %.

6. TROŠARINE V KMETIJSTVU

Trošarine (akcize) so selektivni davki na potrošnjo, ki se plačujejo od določenih proizvodov oziroma skupin proizvodov, za katere je značilno, da je povpraševanje po njih relativno togo, torej dodatna obdavčitev ne bo bistveno zmanjšala njihove potrošnje. Trošarine so praviloma specifični davki, kar pomeni, da je njihova davčna osnova količina in ne vrednost, kot to velja za splošne davke na potrošnjo. Trošarine se aplicirajo pred samim davkom na dodano vrednost. Maloprodajna cena trošarinskega proizvoda je tako določena s sledečim izrazom: $(\text{cena brez davka} + \text{trošarina}) * (1 + \text{stopnja DDV})$ (Stanovnik, 2004, str. 111).

V Sloveniji je bil z Zakonom o trošarinah (1998), ki je začel veljati 1. 7. 1999, uveden sistem plačevanja trošarin od alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov in mineralnih olj (Kvenderc, 1999, str. 67). Nadzor nad izvajanjem Zakona o trošarinah izvaja Carinska uprava RS. Trošarine predstavljajo prihodek proračuna RS (Čok et al., 2005, str. 33).

6.1. TROŠARINSKI ZAVEZANCI IN PLAČNIKI TROŠARINE²⁵

Trošarinski zavezanci so proizvajalci oziroma uvozniki trošarinskih izdelkov, ki so hkrati tudi plačniki trošarine. Poleg njih so plačniki trošarine tudi fizične osebe, ki ne opravljajo registrirane dejavnosti proizvodnje alkohola in alkoholnih pijač in ne morejo pridobiti trošarinskega dovoljenja, imajo pa v lasti oziroma uporabi opremo za proizvodnjo vina in/ali žganja. Zakon o trošarinah tovrstnim fizičnim osebam podeljuje poseben status malih proizvajalcev vina in/ali žganja.

6.1.1. Mali proizvajalci vina

Status malega proizvajalca vina pridobi fizična oseba, ki ima v lasti ali uporabi od 0,05 do 20 hektarov vinograda in razpolaga z opremo za proizvodnjo vina. Vino mora biti pridelano iz lastnega pridelka grozdja, pri čemer letna dovoljena količina proizvedenega vina ne sme presegati 100.000 litrov.

Fizična oseba, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev statusa malega proizvajalca vina, se mora prijaviti pri pristojnemu carinskemu organu vsaj 15 dni pred prvim pričetkom proizvodnje vina, tako da odda prijavo za vpis v register (Priloga 6), na kateri pripiše tudi podatek o skupni površini vinogradov. S tem postane zavezana za letno plačevanje trošarine. Trošarina se

²⁵ Povzeto po Zakonu o trošarinah (2004) in Odredbi o izvajanju 45. člena zakona o trošarinah (2002).

plačuje za proizvedene (in ne prodane) količine vina, zmanjšane za priznano lastno rabo, ki znaša 10 litrov vina posebnih trgatev in 230 litrov drugega vina na polnoletnega družinskega člana (Odredba o zgornji meji količine vina za lastno rabo, 2002). Vse od prvega sprejetja Zakona o trošarinah (1998) do danes znaša trošarina za vina 0 SIT za en hektoliter. Ne glede na to, da se trošarina za vino ne plačuje, so mali proizvajalci vina dolžni predložiti obračun trošarine za vino pristojnemu carinskemu organu na obrazcu »Obračun trošarine za vino za male proizvajalce« (Priloga 8), za obdobje od 1. 12. preteklega leta do 31. 11. tekočega leta, ter za vina posebnih trgatev za obdobje od 1. 4. preteklega leta do 31. 3. tekočega leta, in sicer do 31. 12. tekočega leta, ter za vina posebnih trgatev do 30. 4. naslednjega leta.

V Tabeli 21 je predstavljeno število registriranih malih proizvajalcev vina za obdobje od leta 1999 do leta 2005 po podatkih, ki jih vodijo pri Carinski upravi RS.

Tabela 21: Število registriranih malih proizvajalcev vina v obdobju od leta 1999 do leta 2005

Leto	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Št. malih proizvajalcev vina	27.507	28.112	28.640	26.671	26.407	25.529

Vir: Analitični podatki CURS.

6.1.2. Mali proizvajalci žganja

Mali proizvajalec žganja je fizična oseba, ki ima v lasti oziroma uporabi kotel za kuhanje žganja s prostornino vsaj 40 litrov, in ne opravlja dejavnosti proizvodnje žganja, hkrati pa ga na leto ne proizvede več kot 500 litrov.

Vsi mali proizvajalci, lastniki kotlov za žganjekuho, se morajo prijaviti pri carinskem organu do 30. aprila leta, v katerem so kotel pridobili. Na podlagi prejete prijave (Priloga 6), na kateri je potrebno označiti tudi prostornino kotla, carinski organ letno izda odločbo o odmeri trošarine za obdobje od 1. maja predhodnega leta do 30. aprila tekočega leta. Trošarino za žganje mali proizvajalci plačajo v letnem pavšalnem znesku, ki znaša za kotel s prostornino od 40 do 100 litrov 3.000 SIT, nad 100 litrov pa 6.000 SIT. Če lastnik kotla do 30. aprila tekočega leta sporoči, da kotel ni v uporabi ter pri pristojnemu carinskemu organu odda zahtevek za zapečatenje kotla, je v obdobju, dokler je kotel zapečaten, oproščen plačila trošarinske obveznosti, vendar plača stroške zapečatenja kotla v vrednosti 7.000 SIT. Lastnik zapečatenega kotla lahko tak kotel kadarkoli odpečati z oddajo zahtevka za odpečatenje kotla.

Prvi sprejeti Zakon o trošarinah, ki se je začel uporabljati 1. julija 1999, je določil trošarino za žganje v vrednosti 100.000 SIT za 100 % prostorninske vsebnosti alkohola na 1 hl, kasneje se je trošarina z »Uredbo o določitvi zneska trošarine za žganje proizvedeno pri mali proizvajalcih žganja« (2000) zmanjšala na 50.000 SIT. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah (2001) pa se je določil pavšalni letni znesek, ki je precej bolj enostaven za obračun. Malemu proizvajalcu žganja namreč ni več potrebno voditi ustreznih,

zakonsko predpisanih evidenc o vsakokratni proizvodnji in lastni porabi žganja, ter preračunavati vsebnosti alkohola. Plačajo le pavšalni letni znesek, ki jim ga glede na prostornino kotla odmeri carinski organ po uradni dolžnosti.

Tabela 22: Število registriranih malih proizvajalcev žganja ter letni zneski obračunane trošarine za žganje v obdobju od leta 1999 do leta 2005 (v SIT)

	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Kotel s prostornino						
• 40 do 100 litrov	-	-	21.179	20.495	19.773	19.203
• nad 100 litrov	-	-	1.498	1.418	1.378	1.336
• skupaj	28.287	28.000	22.677	21.913	21.151	20.539
Znesek obračunane trošarine za žganje	4.843.824	7.735.230	72.525.000	69.993.000	67.587.000	65.625.000

Vir: Analitični podatki CURS.

Število registriranih malih proizvajalcev žganja se vsako leto zmanjšuje. Največji padec je bil zabeležen v davčnem obdobju, ko je stopil v veljavo nov sistem obračuna trošarinske obveznosti. Slednji je kljub manjšemu številu malih proizvajalcev žganja povzročil veliko povečanje obračunane trošarine za žganje. V prvih dveh letih je po podatkih CURS obračun oddalo okrog 60 % vseh registriranih malih proizvajalcev žganja, zato je bil v tem obdobju tudi znesek obračunane trošarine toliko manjši. Novi zakon je prinesel pozitivne učinke tako za fizične osebe, ki jim ni več potrebno voditi predpisanih evidenc, kot tudi za CURS, ki na podlagi registracije izda le odločbo in mu ni več potrebno pregledovati prejetih obračunov, hkrati pa se je občutno povečal tudi znesek obračunane (in ne tudi plačane) trošarinske obveznosti, saj so k plačilu zavezani vsi in ne samo tisti, ki so v posameznem letu oddali obračun, tako se tudi neplačani znesek trošarine lažje izterja. Prav gotovo pa se z novim načinom obračunavanja trošarinske obveznosti ne strinjajo tisti mali proizvajalci, ki so v davčnem obdobju od leta 1999-2001 oddajali obračune, saj je povprečni znesek obračunane trošarine za te fizične osebe znašal 260 SIT v letu 1999/2000 in 440 SIT v letu 2000/2001, sedaj pa plačujejo trošarinsko obveznost glede na prostornino kotla, popolnoma neodvisno od tega, koliko žganja dejansko prikuhajo. Na drugi strani so si pošteno oddahnili »veliki« mali proizvajalci žganja, saj je maksimalni znesek v letu 1999/2000 znašal 389.000 SIT, v letu 2000/2001 pa kar 736.000 SIT.

6.2. VRAČILO TROŠARINE ZA ENERGENTE, PORABLJENE ZA POGON KMETIJSKE IN GOZDARSKE MEHANIZACIJE²⁶

Zakon o trošarinah vsem kmetom, ki izpolnjujejo pogoje, navedene v »Odredbi o pogojih za vračilo in načinu vračila trošarine za mineralna olja, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije« (1999), omogoča vračilo 50 % trošarine, ki je predpisana za pogonski namen.

²⁶ Povzeto po Odredbi o pogojih za vračilo in načinu vračila trošarine za mineralna olja, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije (1999).

S 1. 2. 2006 je začel veljati novi »Pravilnik o načinu vračila trošarine za energente, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije« (2006), ki je prinesel kar nekaj novosti. Čeprav je novi pravilnik že v veljavi in bodo fizične osebe svoje vloge za vračilo trošarine za leto 2006 oddajale po novem pravilniku, se bom kljub temu oprla na odredbo, ki je bila v veljavi do sedaj. Podatki o številu kmetov, ki so v posamezen letu zaprosili za vračilo in letni vrnjeni zneski trošarin, ki so predstavljeni v nadaljevanju, so bili namreč odobreni po dosedaj veljavni odredbi.

Po odredbi, ki je bila sprejeta leta 1999, so upravičenci do vračila trošarine fizične osebe, člani istega gospodinjstva, ki so imeli pred 1. januarjem leta, za katerega se uveljavlja vračilo, v uporabi toliko zemljišč, da skupna normativna poraba znaša vsaj 90 strojnih ur. Normativna poraba je določena s številom normativnih strojnih ur na leto na površino obdelavih kmetijskih in gozdnih zemljišč ločeno po posameznih katastrskih kulturah, ki so v uporabi upravičenca in so evidentirane v zemljiškem katastru. Za vsako normativno uro se prizna 6 litrov plinskega olja. Kot površina zemljišč v uporabi se upošteva površina zemljišč v lasti, solastnini ali skupni lasti upravičenca, povečana za površino zemljišč vzetih v zakup in zmanjšana za površino zemljišč danih v zakup.

Ne glede na vrsto goriva, ki ga je upravičenec dejansko porabil pri opravljanju kmetijske in gozdarske dejavnosti, se za vračilo upošteva povprečni znesek trošarine, predpisane za plinsko olje za pogonski namen v preteklem letu, in sicer glede na dejansko porabo goriva, vendar največ do normativne porabe. Ta znaša:

- 25 strojnih ur na 1 hektar njive, vrta, travnika, barjanskega travnika, pašnika ali ekstenzivnega sadovnjaka;
- 70 strojnih ur na 1 hektar plantažnega sadovnjaka, vinograda in hmeljišča;
- 10 strojnih ur na 1 hektar gozda ali gozdne plantaže.

Kmet, ki torej izpolnjuje pogoje, ki so predpisani v odredbi, lahko vloži vlogo za vračilo do 31. marca po preteku leta, za katerega se vračilo uveljavlja, pri tem pa mora priložiti sledeča dokazila:

- račune za nabavljeno gorivo, ki jih je potrebno oštevilčiti na način »št. računa/skupno št. računov«;
- potrdilo pristojnega davčnega organa o površini zemljišč po katastrskih kulturah v uporabi članov gospodinjstva, razen če na obrazcu zahtevka označi, da tovrstne podatke lahko pridobi carinski organ sam;
- podpisano pooblastilo vseh polnoletnih članov gospodinjstva, če je v skupnem gospodinjstvu več upravičencev do vračila in vloži zahtevek za celotno gospodinjstvo eden izmed njih. V primeru, da je vložnik zahtevka označil, da lahko carinski organ sam pridobi podatke o površinah zemljišč, morajo biti na pooblastilu navedene davčne številke ostalih članov gospodinjstva – upravičencev do vračila;
- kopijo zakupne pogodbe, če ima upravičenec v zakupu zemljišča, za katera zakup ni naveden v zemljiški knjigi.

Primer izpolnjenega obrazca se nahaja v Prilogi 9. Znesek vračila se določi tako, da se količina dejansko porabljenega mineralnega olja pomnoži s 50 % povprečnega zneska trošarine za plinsko olje v preteklem letu.

6.2.1. Upravičenci do vračila trošarine

Tabela 23: Vračilo trošarine za energente porabljene za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije v obdobju od leta 1999 do leta 2004

Leto	Število upravičencev do vračila trošarine	Celotni letni znesek priznanega vračila (v mio SIT)	Povprečni letni znesek priznanega vračila (v SIT)
1999	5.734	122,733	21.404
2000	6.692	230,688	34.472
2001	8.199	355,412	43.348
2002	10.464	494,167	47.225
2003	12.780	699,981	54.771
2004	15.676	972,611	62.044

Vir: Analitični podatki CURS.

Podatki, predstavljeni v Tabeli 23, kažejo, da število upravičencev do vračila trošarine iz leta v leto raste. Število upravičencev se je v preučevanem obdobju povečalo kar za 2,7 krat, skladno s tem so se povečali tudi celotni letni zneski vrnjene trošarine, konstantno pa se povečujejo tudi povprečni zneski. Razlog za vedno večje število vlagateljev zahtevkov za vračilo se prav gotovo nahaja v vse večji osveščenosti kmetov o možnostih vračila dela trošarine, verjetno pa tudi vse bolj popolnih vlogah, ki jih le-ti vlagajo.

Zanimalo me je, kako oster je sploh pogoj za pridobitev pravice do vračila trošarine, saj bi bil tudi zaostren pogoj lahko razlog za majhno število vlog. V Tabeli 24 je predstavljen izračun minimalne potrebne velikosti KZU, pri kateri je kmet še upravičen do vračila trošarine. Uporabljeni so bili podatki o strukturi KZU iz Popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000, upoštevana so bila samo KZU, med katera ne smemo prištevati gozda, ki predstavlja kar 42, 8 % (Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002 str. 55) vseh zemljišč na kmetijah ter podatki o priznani normativni porabi, ki je že preračunana v litre. V tabeli je uporabljena struktura KZU, ki je v letu 2000 v povprečju veljala za celotno Slovenijo.

Tabela 24: Izračun minimalne potrebne velikosti KZU, pri kateri je kmet še upravičen do vračila trošarine

KZU	Povprečni delež KZU v letu 2000 (v %)	Predpisana normativna poraba (v litrih na hektar)	Minimalna potrebna velikost KZU (v hektarih)	Skupaj potrebna normativna poraba (v litrih)
travnik, pašnik	61,6	150	2,0328	304,920
njiva	32,9	150	1,0857	162,855
vinograd	3,0	420	0,0990	41,580
sadovnjak	2,5	420	0,0825	34,650
skupaj			3,3000	544,005

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000, 2002 str. 59; Odredba o pogojih za vračilo in načinu vračila trošarine za mineralna olja, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije, 1999; Lastni izračun.

Iz Tabele 24 je razvidno, da mora imeti kmet ob predpostavki, da so njegova KZU porazdeljena na način, ki v povprečju velja za celotno Slovenijo, v uporabi vsaj 3,3 ha kmetijskih zemljišč, da lahko predloži zahtevek za vračilo. To vsekakor ni oster pogoj, kajti povprečna družinska kmetija je v letu 2000 razpolagala z 5,3 ha KZU. Podatki iz tabele 2 kažejo, da je imelo v letu 2000 32.980 kmetij (38,2 %) v lasti več kot 5 ha KZU, torej so vsi ti zagotovo izpolnjevali pogoj o potrebni velikosti zemljišč v ha, a je bilo upravičencev do vračila trošarine skupaj le 6.692, torej le dobrih 20 % vseh kmetij, ki so imele v lasti več kot 5 ha KZU. V letu 2003 se je njihov delež že povečal, saj je zahtevek za vračilo uveljavilo še enkrat toliko kmetij.

Eden izmed zelo pomembnih razlogov za tako majhno število vlagateljev je premajhna osveščenost, ki je lahko posledica tudi slabe starostne in izobrazbene strukture prebivalcev na družinskih kmetijah, predvsem gospodarjev, pa tudi dejstva, da so kmetje v letu 2000 komaj drugo leto zapored lahko vložili zahtevke za vračilo trošarine. Osveščenost je prav gotovo z leti rasla, saj se je število vlog vsako leto precej povečalo. Veliko kmetov tudi meni, da bi bili prejeti zneski vračila premajhni, da bi bilo zahtevke sploh smiselno vlagati, saj menijo, da so stroški, ki jih imajo z vlaganjem zahtevka, predvsem z računi, ki jih je potrebno skozi celotno leto pridno hraniti in ostalimi dokazili, večji od koristi, ki bi je bili na ta način deležni.

V nadaljevanju je predstavljen še izračun za upravičenca, ki je v letu 2000 ravno izpolnil pogoj za vračilo, hkrati pa so bila njegova KZU razporejena na način, ki je v povprečju veljal za celotno Slovenijo. »Povprečni znesek trošarine za plinsko olje za pogonski namen v letu 2000« (2001) je znašal 55.406 SIT na 1000 litrov. Preučevani upravičenec bi ob predložitvi računov za vseh 540 litrov prejel vračilo trošarine v višini 14.959,62 SIT (55,406 SIT/liter x 540 litrov x 1/2). Dejanski znesek porabljenega goriva in s tem tudi vrnjene trošarine pa je običajno verjetno precej manjši od maksimalnega zneska, kar lahko potrди tezo, da se nekaterim kmetov resnično ne izplača vlagati zahtevkov za vračilo trošarine.

6.2.2. Pravilnik o načinu vračila trošarine za energente, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije, ki je stopil v veljavo 1. 2. 2006

Novi pravilnik prinaša nove normativne porabe, ki niso več izražene v strojnih urah, temveč v litrih plinskega olja na 1 hektar, tako da preračun v litre ni več potreben. V Tabeli 26 so predstavljene trenutne ter predhodne normativne porabe v litrih plinskega olja na 1 hektar.

Tabela 25: Prikaz novih in starih normativnih porab po posameznih katastrskih kulturah (v litrih plinskega olja na hektar)

katastrska kultura	normativna poraba (v litrih)	
	stara (Ur. list RS, št. 48/99)	nova (Ur. list RS, št. 10/06)
njiva, travnik, barjanski travnik, ekstenzivni sadovnjak	150	200
vinograd, plantažni sadovnjak, hmeljišče	420	420
vrt	150	420
gozdna plantaža	60	50
pašnik	150	50
gozd	60	15
trstičje	-	15

Vir: Odredba o pogojih za vračilo in načinu vračila trošarine za mineralna olja, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije, 1999; Pravilnik o načinu vračila trošarine za energente, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije, 2006.

Tabela 25 nam pokaže, da se je normativna poraba za 1 ha obdelane njive, travnika, barjanskega travnika in ekstenzivnega sadovnjaka povečala za 50 l, normativna poraba za 1 ha obdelanega vrta pa kar za 270 litrov. Do sprememb ni prišlo pri katastrskih kulturah vinograd, plantažni sadovnjak in hmeljišče, medtem ko se je normativna poraba zmanjšala za 10 l na ha gozdne plantaže, 45 l na ha gozda in za 100 l na ha pašnika. Na novo je uvedena normativna poraba za 1 ha trstičja.

Pravilnik, sprejet 31. 1. 2006 je prinesel novosti tudi na področju opredelitve upravičencev do vračila trošarine. Razširjena je določba, v kateri mora upravičenec imeti na dan ugotavljanja stanja vsaj 10 ha gozda ali toliko obdelanih zemljišč, da normativna poraba znaša vsaj 540 litrov (oz. 90 strojnih ur). Spremenjen je tudi datum, na podlagi katerega se ugotavlja stanje površin zemljišč v uporabi gospodinjstva. Tako ne bo več pomembno stanje na dan pred 1. 1., ampak stanje na dan 30. junija leta, za katerega se uveljavlja vračilo. Skrajšala se je doba obveznega hranjenja računov, in sicer na petletno obdobje, prej je bilo potrebno račune hraniti 10 let. Pomembna novost se nanaša tudi na samostojne podjetnike, ti so po novem obravnavani enako kot pravne osebe in lahko uveljavljajo zahtevek za vračilo trošarine mesečno.

7. SKLEP

Kmetije na Slovenskem lahko v sistemu davka na dodano vrednost sodelujejo kot obvezne ali prostovoljne davčne zavezanke za DDV. Kmetije, ki opravljajo osnovno kmetijsko in osnovno gozdarsko dejavnost in ne dosegajo meje za obvezen vstop v sistem DDV, ki je postavljena pri 1,5 mio SIT katastrskega dohodka, ter se ne odločijo za prostovoljni vstop v sistem, pa lahko zaprosijo za pridobitev dovoljenja za uveljavljanje pavšalnega nadomestila, ki jim povrne del vstopnega DDV, ki so ga plačale na strani nabav.

Po podatkih Davčne uprave RS število kmetij, ki opravljajo osnovno kmetijsko in osnovno gozdarsko dejavnost ter so vključene v sistem DDV, iz leta v leto raste. V letu 1999 je v sistemu DDV obvezno sodelovalo 34 družinskih kmetij, v letu 2005 jih je bilo že 244. Kmetij, ki so prostovoljno vključene v sistem DDV, je bilo v letu 1999 2.905 oziroma 3,3 %, v letu 2005 pa 4.920 oziroma 6,4 %. Status kmeta pavšalista je v letu 1999 pridobilo 26,9 %, v letu 2005 pa 52,5 % kmetij. V letu 1999 je v sistemu DDV tako sodelovalo 30 % slovenskih kmetij, v letu 2005 pa kar 60 %. Izločitev kmetov pavšalistov, ki so oddajali obračune pavšalnega nadomestila z izkazanim ničelnim zneskom, pokaže, da se je s prodajo davčnim zavezancem v letu 1999 ukvarjalo 26,5 % slovenskih kmetij, v letu 2005 pa 35 %. Če predpostavimo, da so podjetniško naravnane samo kmetije, ki so v sistemu DDV vključene obvezno in prostovoljno, ugotovimo, da smo imeli takih kmetij v letu 1999 3,3 % v letu 2005 pa 6,7 %. Približno odstotek slovenskih kmetij redno ali sezonsko zaposluje tudi dodatno delovno silo, a njihov prispevek na kmetiji po oceni strokovnjakov ne preseže 1 PDM na leto.

Promet in »dohodek« oz. »dodana vrednost« izračunana na podlagi podatkov o vračilih in plačilih DDV je pokazal, da so v sistemu DDV resnično vključene le ekonomsko močnejše kmetije. V letu 2001 je namreč promet slovenske kmetije, ki naj bi kar najbolje odražal slovensko povprečje znašal 5 mio SIT (Oblak, 2002, str. 63). Povprečni promet kmetij, ki so bile v sistem DDV vključene obvezno 11 mio SIT, promet prostovoljno vključenih kmetij pa 8,5 mio SIT. Podobne rezultate poda tudi ocena povprečnega »dohodka«. V letu 2001 je povprečni dohodek družinskih kmetij znašal 1 mio SIT (Oblak, 2002, str. 63). Povprečni »dohodek« obveznikov 9 mio SIT, prostovoljcev pa 5,5 mio SIT. Povprečna ekonomska velikost slovenskih kmetij je po podatkih SURS v letu 2000 znašala 1.150.272 SIT standardiziranega pokritja. Na podlagi dejstva, da 73 % kmetij ni doseglo povprečne vrednosti standardiziranega pokritja (SGM), in je le en odstotek slovenskih kmetij dosegel več kot 11,5 mio SIT SGM ter ustvaril 11,5 % celotne vrednosti SGM, lahko rečemo, da imamo v slovenskem prostoru peščico kmetij, ki dosegajo visoke letne dohodke, med katere so vključene kmetije, ki obvezno sodelujejo v sistemu DDV ter glavnina prostovoljnih kmetij. Vse ostale dosegajo precej nižje dohodke, skoraj polovica od njih v letu 2000 ni ustvarilo niti 576.000 SIT standardiziranega pokritja.

Poleg davka na dodano vrednost med posredne davke v kmetijstvu vključujemo tudi trošarine. Kmetje, ki ne opravljajo registrirane dejavnosti proizvodnje vina in žganja, pridobijo status

malih proizvajalcev vina in žganja in so letno zavezani k plačilu trošarine. Število registriranih malih proizvajalcev vina se giblje od 25.500 do 28.500. Ti morajo kljub temu, da se trošarina za vino trenutno ne plačuje, CURS letno oddajati obračun trošarine za vino, na katerem navedejo proizvedeno in doma porabljeno količino vina. Mali proizvajalci žganja, katerih število se je iz 28.000 v letu 1999, zmanjšalo na 20.500 v letu 2005, od leta 2001 dalje plačujejo pavšalni letni znesek trošarine glede na prostornino kotla. Ta znaša za kotel s prostornino od 40 do 100 litrov 3.000 SIT, za kotel nad 100 litrov pa 6.000 SIT.

Zakon o trošarinah kmetom, ki izpolnjujejo predpisane pogoje, omogoča vračilo 50 % trošarine, ki je predpisana za pogonski namen. Čeprav predpisani pogoji niso postavljeni preostro, je v začetnih letih le 5.700 kmetij zaprosilo za vračilo trošarine, povprečni znesek vrneje trošarine pa je znašal 21.400 SIT. V letu 2005 se je število povzpelo na 15.600, povprečni znesek pa na 61.000 SIT, a je še vedno le manj kot 20 % kmetij zaprosilo za vračilo. Večina slovenskih kmetij ima v lasti le manjše površine KZU, ker je višina vračila odvisna tudi od površine KZU, ki jo ima posamezna kmetija v lasti oz. uporabi in dejansko porabljene količine goriva, ki jo mora izkazovati z priloženimi računi, večina kmetij meni, da je višina vrnjene trošarine premajhna, da bi se jim zahtevek za vračilo izplačalo vlagati.

LITERATURA

1. Barbič Ana: Obkmetijske dejavnosti (kmečkih) gospodinjstev in podeželskih lokalnih skupnosti. *Sodobno kmetijstvo*, Ljubljana, 29(1996), 2, str. 57-66.
2. Beč Nevenka, Šircelj Andrej, Vraničar Mateja: Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV): s komentarjem. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1999. 863 str.
3. Caf Alenka et al.: Davek na dodano vrednost in kmetije. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Uprava Republike Slovenije za pospeševanje kmetijstva, 1999. 62 str.
4. Čok Mitja et al.: Javne finance v Sloveniji. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2005. 84 str.
5. Dular Jože: Analiza vplivov različnih tipov tal na dohodek iz rastlinske pridelave na območju Jabel. Magistrsko delo. Ljubljana : Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2004. 90 str.
6. Erjavec Emil et al.: Uvod v agrarno ekonomiko in politiko. Ljubljana : Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Katedra za agrarno politiko, 1999. 246 str.
7. Erjavec Emil: Kmetje in eko-socialna kmetijska politika v Sloveniji. *Kmetovalec*, Ljubljana, 62(1994), 1, str. 27-30.
8. Hajzeri Ajša, Rožič Uroš: Kmetje v sistemu davka na dodano vrednost. *Davčno-finančna praksa*, Maribor, 1(2000), 11/12, str. 14-16.
9. Končan Darko, Petauer Boštjan: Uvedba DDV: praktični primeri in vprašanja. Maribor : Kapital, 1999. 128 str.
10. Kovačič Matija: Socio-ekonomska in velikostna struktura kmetij v Sloveniji v obdobju 1981-1991. Ljubljana : Biotehniška fakuteta, Oddelek za agronomijo, Inštitut za agrarno ekonomiko, 1996. 105 str.
11. Kovačič Matija: Podjetniške in sociološke značilnosti kmetij v Sloveniji. Učinki reforme slovenske kmetijske politike. 1. konferenca DAES. Ljubljana : Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, 2001, str. 209-221.
12. Kovačič Matija, Udovč Andrej: Struktura kmetij in njen vpliv na dohodkovni položaj kmetov v Sloveniji. *Sodobno kmetijstvo*, Ljubljana, 35(2002), 2, str. 67-74.
13. Kovačič Matija, Udovč Andrej: Razvojni trendi v slovenskem kmetijstvu. Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. *Kmetijstvo*, Ljubljana, 81(2003), 2, str. 297-311.
14. Kovačič Matija, Udovč Andrej, Čebulj Bernarda: Dohodek na kmetijah. Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. *Kmetijstvo*, Ljubljana, 77(2001), 2, str. 247-266.
15. Kranjec Marko: Davki in proračun. Ljubljana : Fakulteta za upravo, 2003. 410 str.
16. Kvenderc Miran: Trošarine. *Gospodarski vestnik*, Ljubljana, 48(1999), 11, str. 67-70.
17. Mohorič Mitja: DDV v vinogradništvu. *Mariborski agronom*, Maribor, 9(2004), 3, str. 32-33.
18. Oblak Olga: Ocena skupnega dohodka na kmečkih gospodarstvih v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana : Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2002. 110 str.

19. Oblak Olga, Juvančič Luka, Erjavec Emil: Ocena skupnega dohodka na kmečkih gospodarstvih v Sloveniji. Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana : Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, 2003, str. 273-288.
20. Pajntar Neva: Spremljanje dohodkovnega položaja kmetij v Sloveniji po FADN metodologiji. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Uprava Republike Slovenije za pospeševanje kmetijstva, 1997. 110 str.
21. Pajntar Neva: Rezultati vodenja knjigovodstva po FADN metodologiji. Delovno gradivo. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2002.
22. Pavlovič Martin et al.: Primerjalna analiza sistemov določanja dohodka iz kmetijstva in gozdarstva v Avstriji, Nemčiji in Italiji. II. fazno poročilo projekta KD-04 Razvoj nove metode ugotavljanja katastrskega dohodka. 27 str.
[URL: http://www.sigov.si/mf/slov/razpisi/razpisKD_04_porociloII.pdf], 20.4.2006.
23. Perpar Anton, Kovačič Matija: Razvojno stanje, značilnosti in problemi podeželskih območij v Sloveniji. Sodobno kmetijstvo, Ljubljana, 35(2002), 2, str. 25-61.
24. Rednak Miroslav et al.: Stanje v slovenskem kmetijstvu v letu 2000. Učinki reforme slovenske kmetijske politike. 1. konferenca DAES. Ljubljana : Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, 2001, str. 7-26.
25. Simončič Darko: Knjigovodstvo na kmetiji. Kmetovalec, Ljubljana, 62(1994), 1, str. 34.
26. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 285 str.
27. Svilar Branka: Vse o davku na dodano vrednost : praktični napotki, novosti, spremembe in podzakonski akti. Lesce : Oziris, 2001. 647 str.
28. Svilar Branka, Drobnič Nada: Zakon o davku na dodano vrednost in Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost : s komentarjem. Lesce: Oziris, 1999. 510 str.
29. Turk Jernej: Agrarna ekonomika: Teorija in implikacija. Maribor : Fakulteta za kmetijstvo, 1998. 176 str.
30. Udovč Andrej, Kovačič Matija, Kramarič Franci: Socio-ekonomski tipi kmetij po podatkih Popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000. Slovenija v EU - izzivi za kmetijstvo, živilstvo in podeželje. Ljubljana : Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, 2006, str. 71-79.
31. Žibrik Neva: Davek na dodano vrednost in slovenske kmetije (ter mednarodna primerjava). Interno gradivo. Ljubljana : Ministrstvo za finance, 1998. 15 str.
32. Žibrik Neva: Davek na dodano vrednost v kmetijstvu. Interno gradivo. Ljubljana : Ministrstvo za finance, 1999. 13 str.
33. Žibrik Neva: Obdavčitev dohodkov kmetijske in dopolnilne dejavnosti fizičnih oseb po Zakonu o dohodnini. Kaj prinašajo spremembe v kmetijski politiki. Ljubljana : Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2005, str. 61-69.

VIRI

1. Analitični podatki CURS.
2. Analitični podatki DURS.
3. Bilten javnih financ. Ljubljana : Ministrstvo za finance, 8(2006), 3, 127 str.
4. Javni razpis za izbiro izvajalca za izdelavo projektne naloge KD-04 »Razvoj nove metode ugotavljanja katastrskega dohodka. Razpisna dokumentacija. 23 str. [URL: http://www.sigov.si/mf/slov/razpisi/razpisna_dokumentacija-KD-04.doc], 2004.
5. Jesensko poročilo. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 114 str.
6. Kmetijstvo in ribištvo. Statistične informacije 15, Ljubljana, 2006, 88, 26 str.
7. Obravnava opravljanja več dejavnosti fizičnih oseb glede dohodnine in davka na dodano vrednost. Interno gradivo. Ljubljana : Davčna uprava Republike Slovenije, 2006. 3 str.
8. Odredba o izvajanju 45. člena zakona o trošarinah (Uradni list RS, št. 19/02).
9. Odredba o pogojih za vračilo in načinu vračila trošarine za mineralna olja, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije (Uradni list RS, št. 48/99).
10. Odredba o zgornji meji količine vina za lastno rabo (Uradni list RS, št. 19/02).
11. Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2002, 256 str.
12. Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva in gozdarstva v letu 2004. Ljubljana : Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Kmetijski inštitut Slovenije, 2005. 172 str.
13. Povprečni znesek trošarine za plinsko olje za pogonski namen v letu 2000 (Uradni list RS, št. 2/01).
14. Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 17/04).
15. Pravilnik o načinu vračila trošarine za energente, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije (Uradni list RS, št. 10/06).
16. Primer izpolnjenega obrazca za uveljavljanje vračila trošarine. [URL: <http://carina.gov.si/slov/trosarine/vzorecTRO-A.pdf>], 22.4.2006.
17. Stanje metodologije ugotavljanja katastrskega dohodka v Sloveniji. Interno gradivo. Ljubljana : Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2004. 19 str.
18. Statistični letopis Republike Slovenije 2005. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2005.
19. Uredba o določitvi zneska trošarine za žganje proizvedeno pri malih proizvajalcih žganja (Uradni list RS, št. 19/00).
20. Uredba o valorizaciji katastrskega dohodka in o določitvi količnika za valorizacijo katastrskega dohodka za leto 1999 (Uradni list RS, št. 89/98).
21. Uredba o valorizaciji katastrskega dohodka in o določitvi količnika za valorizacijo katastrskega dohodka za leto 2003 (Uradni list RS, št. 119/02).
22. Uredba o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (Uradni list RS, št. 61/05).
23. Zakon o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 89/98, 21/06).
24. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 70/05, 21/06).

25. Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 51/06).
26. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 30/01, 67/02, 144/04).
27. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o trošarinah (Uradni list RS, št. 33/01).
28. Zakon o trošarinah (Uradni list RS, št. 84/98, 103/04).
29. Zakon o ugotavljanju katastrskega dohodka (Uradni list RS, št. 25/05).

PRILOGE

PRILOGA 1: Obrazec DDV-O

Obrazec DDV-O

za obračun davka na dodano vrednost za obdobje: _____

Firma / Ime in priimek

01 Identifikacijska številka za DDV

Sedež / Stalno prebivališče

02 Identifikacijska številka za DDV

zastopnika

I. Vrednosti so brez DDV

V SIT (brez stotinov)

[illegible]

II. Obračunani DDV

Vstopni DDV

Od dobav blaga in storitev in od pridobitev blaga znotraj Skupnosti										Od nabav blaga in storitev in od pridobitev blaga znotraj Skupnosti									
zavezancem za DDV 8,5%	31									v Sloveniji 8,5%	41								
zavezancem za DDV 20%	32									v Sloveniji 20%	42								
končnim potrošnikom 8,5%	33									pri uvozu 8,5%	43								
končnim potrošnikom 20%	34									pri uvozu 20%	44								
Prejemniki blaga in storitev kot plačniki DDV	35									Pavšalno nadomestilo 4%	45								
Od pridobitev blaga znotraj Skupnosti 8,5%	36									Prejemniki blaga in storitev kot plačniki DDV	46								
Od pridobitev blaga znotraj Skupnosti 20%	37									Od pridobitev blaga znotraj Skupnosti 8,5%	47								
										Od pridobitev blaga znotraj Skupnosti 20%	48								
obveznost DDV za davčno obdobje	51									presežek DDV v davčnem obdobju	52								
										prenos iz preteklega obdobja	61								
plačilo DDV	71									vračilo DDV	72								

Izračunavam odbitni delež
(obvezno obkrožiti)

04

NE

DA

Zahtevam vračilo
(obvezno obkrožiti)

03

NE

DA

Potrjujem resničnost navedenih podatkov.

V/Na _____

Podpis _____

Datum _____

Ime in Priimek

Vir: Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost, 2004.

PRILOGA 2: Obrazec DDV-P2

datum	
vpisa	izbrisa

OBRAZEC DDV-P2

IZPOLNI DAVČNI URAD

ZAHTEVEK ZA IZDAJO IDENTIFIKACIJSKE ŠTEVILKE ZA DDV

I. Splošni podatki

01	davčna številka																			
02	matična številka																			
03	firma																			
04	skrajšano ime firme																			
05	naslov firme																			
06	ime, priimek in naslov stalnega prebivališča fizične osebe																			
07	sedež dejavnosti fizične osebe, ki opravlja dejavnost																			
08	telefonske številke, faks, elektronski naslov																			
09	številke računov pri bankah in hranilnicah																			
10	ime, priimek odgovorne osebe in davčna številka odgovorne osebe																			
11	ime, priimek kontaktne osebe in davčna številka kontaktne osebe																			

II. Dejavnost

12	šifra in naziv dejavnosti								
13	šifra in naziv dejavnosti, ki predstavlja večje deleže ustvarjenega prometa								%
									%
									%
14	kmetijska dejavnost								

III. Promet blaga in storitev

15	vrednost doseženega prometa blaga in storitev v preteklih 12 mesecih									V SIT
16	vrednost pričakovanega prometa blaga in storitev v prihodnjih 12 mesecih									V SIT
16 A	vrednost pričakovanega prometa blaga in storitev v prvem koledarskem letu									V SIT
17	višina katastrskega dohodka v preteklem letu									V SIT

IV. Drugi podatki

18	prostovoljna vključitev po 45. členu ZDDV	☐	OZNAČI
19	prostovoljna vključitev predstavnika gospodinjstva iz drugega odstavka 45. člena ZDDV	☐	
20	prostovoljna vključitev po četrtem odstavku 11.a člena ZDDV	☐	
21	Skupni znesek pridobitev v tekočem koledarskem letu preseže 10.000 EUR	☐	

S podpisom potrjujem resničnost podatkov

V _____, dne _____

Podpis davčnega zavezanca

Vir: Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost, 2004.

PRILOGA 3

Tabela 1: Pogoji za pridobitev pravice do pavšalnega nadomestila in skupine pridelkov, za katere je pravico mogoče pridobiti

Skupina	Vrsta pridelka ali storitve, za katero se uveljavlja pavšalno nadomestilo	Osnovna razvrstitev	Potrebna minimalna površina zemljišč v uporabi
KMETIJSKI IN GOZDARSKI PRIDELKI TER STORITVE			
Skupina 1	Pridelki živinoreje	- Žive živali - Mleko in smetana - Gnojila živalskega in rastlinskega izvora	1 ha njive, travnika, barjanskega travnika in pašnika
Skupina 2	Poljščine, krmne rastline in drugi pridelki	- Žita - Žitna slama in žitne pleve - Oljna semena in plodovi - Druga semena - Sladkorna pesa - Krmne rastline - Užitne vrtnine, koreni in gomolji - Jagode-sveže - Gojena zdravilna zelišča in začimbe	1 ha njive, vrta, travnika, barjanskega travnika in pašnika
Skupina 3	Hmelj	Hmelj	0,3 ha hmeljišča
Skupina 4	Sveže sadje in oreški	Užitno gojeno domače sadje in oreški	0,3 ha plantažnega in ekstenzivnega sadovnjaka
Skupina 5	Grozdje in vino	- Sveže grozdje - Vino in grozdni mošt	0,3 ha vinograda
Skupina 6	Gozdarski pridelki	- Les za ogrevanje - Neobdelan ali grobo obdelan les domačih lesnih vrst	1 ha gozdne plantaže ali gozda
Skupina 7	Storitve v rastlinski pridelavi	Storitve za rastlinsko pridelavo	2 ha kmetijskih zemljišč in gozda, od tega vsaj 1 ha kmetijskih zemljišč
Skupina 8	Storitve v živinoreji	Storitve za živinorejo, razen nege, čuvanja in oskrbe hišnih živali ter storitev zatočišč za živali	2 ha kmetijskih zemljišč in gozda, od tega vsaj 1 ha kmetijskih zemljišč
Skupina 9	Gozdarske storitve	Gozdarske storitve, dela pri vzdrževanju gozdnih cest in vlak ter dela pri gojenju, varstvu in izkoriščanju gozda	2 ha kmetijskih zemljišč in gozda, od tega vsaj 1 ha kmetijskih zemljišč
Skupina 10	Skladiščenje pridelkov in priprava za trg	- Shranjevanje kmetijskih in gozdarskih pridelkov na kmetiji - Priprava pridelkov za trg	2 ha kmetijskih zemljišč in gozda, od tega vsaj 1 ha kmetijskih zemljišč

Opomba 1: Kot površino zemljišč v uporabi se upošteva površina zemljišč v lasti ali zakupu, zmanjšana za površino zemljišč danih v zakup in tistih, za katere se v skladu z zakonom o dohodnini ne plačuje davka iz kmetijstva (oz. osnovne kmetijske dejavnosti). Pri tem se upoštevajo podatki davčnega organa o površini zemljišč po posameznih katastrskih kulturah v uporabi članov gospodinjstva, kot so bila evidentirana v postopku odmere akontacije dohodnine od katastrskega dohodka.

Vir: Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost, 2004.

PRILOGA 4: Obrazec DDV-VKP4

(datum prejema-izpolni davčni organ)

VLOGA ZA PRIDOBITEV DOVOLJENJA ZA UVELJAVLJANJE PAVŠALNEGA NADOMESTILA VSTOPNEGA DAVKA NA DODANO VREDNOST ZA OBDOBJE OD _____ DO 31.12.200 _____

Predstavnik gospodinjstva

		Davčna številka	
Priimek in ime	Datum rojstva		
Naslov stalnega prebivališča			

Prosim za izdajo dovoljenja, na podlagi katerega bom uveljavljal/a pravico do pavšalnega nadomestila vstopnega DDV za spodaj označene skupine kmetijskih in gozdarskih pridelkov ter kmetijskih in gozdarskih storitev:

IZPOLNI VLOŽNIK		IZPOLNI DAVČNI ORGAN		
A - SKUPINE (obkroži številko)	KMETIJSKI IN GOZDARSKI PRIDELKI	zahtevane površine zemljišč po podatkih davčnega organa (obkroži)		upoštevajo se površine zemljišč na podlagi predložene dokumentacije (vpiši dokument)
1	Pridelki živinoreje	Da	Ne	
2	Poljščine, krmne rastline in drugi pridelki	Da	Ne	
3	Hmelj	Da	Ne	
4	Sveže sadje in oreški	Da	Ne	
5	Grozdje in vino	Da	Ne	
6	Gozdarski pridelki	Da	Ne	
B - SKUPINE (obkroži številko)	KMETIJSKE IN GOZDARSKE STORITVE			
7	Storitve v rastlinski pridelavi	Da	Ne	
8	Storitve v živinoreji	Da	Ne	
9	Gozdarske storitve	Da	Ne	
10	Skladiščenje pridelkov in priprava za trg	Da	Ne	
		Referent:		Referent:

Izjavljam, da bom uveljavil/a pavšalno nadomestilo le za pridelke, ki so rezultat dejavnosti gospodinjstva, katerega predstavnik sem ter za storitve, opravljene v okviru dejavnosti istega gospodinjstva ali preko strojnega krožka drugemu kmečkemu gospodarstvu.

Plačila za dobavljene pridelke in storitve se bodo nakazovala na račun :

ki je odprt pri _____	<table border="1"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>									številka _____
	(šifra banke oz. hranilnice)									
ki je odprt pri _____	<table border="1"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>									številka _____
	(šifra banke oz. hranilnice)									
ki je odprt pri _____	<table border="1"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>									številka _____
	(šifra banke oz. hranilnice)									

S podpisom potrjujem resničnost podatkov.

Priloga: upravna taksa za _____ SIT.

V _____ dne _____

(podpis vlagatelja)

Vir: Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost, 2004.

PRILOGA 5: Obrazec DDV-OPN

OBRAČUN PAVŠALNEGA NADOMESTILA DDV

(priimek in ime)

(davčna številka)

(številka dovoljenja)

(naslov stalnega prebivališča)

za obdobje veljavnosti dovoljenja od _____ do _____

Zap. št.	Identifikacijska številka za DDV kupca	Kupec blaga ali storitev - firma, ime	Sedež kupca naslov	Znesek obračunanega pavšalnega nadomestila (4 %)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
			SKUPAJ SIT :	

v _____ dne _____

(podpis)

Vir: Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost, 2004.

PRILOGA 6: Obrazec TRO-MP

PRIJAVA ZA VPIS V REGISTER TROŠARINSKIH ZAVEZANCEV – MALIH PROIZVAJALCEV VINA IN ŽGANJA

1. SPLOŠNI PODATKI

Davčna številka

TROŠARINSKI ZAVEZANEC

1.1. Ime in priimek

NASLOV

1.2. Ulica in hišna št. Kraj

..... Poštna številka

1.3. Telefon Faks

El. pošta

2. PRIJAVLJAM SE KOT

MALI PROIZVAJALEC VINA

V lasti oziroma uporabi imam _____ha _____ar _____m² vinograda in opremo za proizvodnjo vina ter pridelujem vino iz lastnega pridelka grozdja. MALI

PROIZVAJALEC ŽGANJA

V lasti oziroma uporabi imam kotel za kuhanje žganja s prostornino _____litrov.*

IZJAVLJAM, DA NE OPRAVLJAM REGISTRIRANE DEJAVNOSTI PROIZVODNJE ALKOHOLA IN ALKOHOLNIH PIJAČ.

3. POTRDITEV NAVEDENIH PODATKOV

Kraj in datum Podpis trošarinskega zavezanca

* Mali proizvajalec žganja, ki ima v lasti oziroma uporabi več kotlov za kuhanje žganja, naj priloži seznam kotlov.

URADNI ZAZNAMEK

Carinski organ Datum registracije

Datum prejema Registracija zavrnjena Sprejel

.....

Vir: Odredba o izvajanju 45. člena zakona o trošarinah, 2002.

PRILOGA 7

OBRAČUN TROŠARINE ZA VINO ZA MALE PROIZVAJALCE

Ime in priimek proizvajalca

Naslov proizvajalca

Davčna številka proizvajalca

Število polnoletnih članov gospodinjstva*

PRIJAVA PROIZVEDENIH KOLIČIN IN TROŠARINSKE OBVEZNOSTI

Zap. št.	OPIS	VRSTA TROŠARINSKEGA IZDELKA	
		vino	vina posebnih trgatev**
1.	proizvedena količina v litrih		
2.	lastna raba gospodinjstva v litrih		
3.	priznana lastna raba gospodinjstva v litrih		
4.	trošarinska obveznost v litrih		
5.	znesek trošarine v SIT/liter		
6.	trošarinska obveznost v SIT		

S podpisom potrjujem, da so navedeni podatki resnični in popolni.

Kraj: _____ Datum: _____ Podpis zavezanca: _____

URADNI ZAZNAMEK

Carinski organ Številka

Datum prejema Sprejel

Navodilo za izpolnjevanje obrazca:

1. Vpiše se proizvedena količina v litrih.
2. Vpiše se količina vina, ki je dejansko porabljena v gospodinjstvu.
3. Izračuna se priznana lastna raba po sledečem obrazcu:
za vina: $\text{število polnoletnih članov gospodinjstva} \times 230 \text{ l}$
za vina posebnih trgatev: $\text{število polnoletnih članov gospodinjstva} \times 10 \text{ l}$
4. Vpiše se razlika proizvedene količine in priznane lastne rabe: $(\text{podatek št. 1}) - (\text{podatek št. 3})$.

Opomba:

* Gospodinjstvo je skupnost oseb, ki skupaj porabljajo dohodke za osnovne življenjske potrebe in imajo stalno oziroma začasno prebivališče na istem naslovu.

** Kot vina posebnih trgatev se štejejo vina poznih trgatev, izbora, jagodnega izbora, suhega jagodnega izbora in ledena vina.

Vir: Odredba o izvajanju 45. člena zakona o trošarinah, 2002.

PRILOGA 8: Obrazec TRO-A

ZAHTEVAK ZA VRAČILO TROŠARINE ZA MINERALNO OLJE, KI GA ZA POGON KMETIJSKE IN GOZDARSKE MEHANIZACIJE PORABI FIZIČNA OSEBA

Na podlagi devetega odstavka 54. člena Zakona o trošarinah (Uradni list RS, št. 84/98, 52/99, 57/99, 2/01, 33/01, 99/01, 5/02) in v skladu z Odredbo o pogojih in načinu vračila trošarine za mineralna olja, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije (Uradni list RS, št. 48/99) uveljavljam vračilo trošarine za mineralna olja, porabljena za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije v letu 2005.

1 PODATKI O VLAGATELJU			
Ime in priimek		Janez Novak	
Naslov		Sela 12	
Poštna številka, kraj in država		3260 Vransko, Slovenija	
Davčna številka		12345678	
2 PODATKI O ODPRTEM RAČUNU			
Številka računa		12345-0123456789	
Račun na ime		Janez Novak	
Banka in poslovna enota banke		Naša banka Celje, enota Vransko	
3 PODATKI O POVRŠINI ZEMLJIŠČ V UPORABI GOSPODINJSTVA			
IZPOLNI VLAGATELJ Površina obdelanih zemljišč po skupinah (ha)		IZPOLNI ORGAN Normativna poraba (v litrih)	
1. njiva, vrt, travnik, barjanski travnik, pašnik, ekstenzivni sadovnjak	11,7964	× 150 litrov	
2. plantažni sadovnjak, vinograd, hmeljišče	0,0488	× 420 litrov	
3. gozd, gozdna plantaža	5,2066	× 60 litrov	
		Skupaj	
4 PODATKI O GORIVU, PORABLJENEM ZA POGON KMETIJSKE IN GOZDARSKE MEHANIZACIJE			
Skupna količina goriva, porabljenega za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije, kot je razvidna iz priloženih in oštevilčenih ¹ računov (v litrih)		1148,37	
S svojim podpisom: – potrjujem, da uveljavljam vračilo trošarine za mineralna olja, porabljena izključno za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije; – jamčim za resničnost podatkov; – se zavežem, da bom vrnil katerikoli neupravičeno pridobljeni znesek; – soglašam, da carinski organ pridobi potrdilo o površini zemljišč v uporabi članov gospodinjstva.* Vlogi prilagam (označite s križcem): pooblastilo vseh polnoletnih članov gospodinjstva, ki so upravičeni do vračila trošarine; fotokopijo zakupne pogodbe, če zakupno razmerje ni zavedeno v zemljiškem katastru (z razvidno parcelno št., površino zemljišča, prejetega v zakup in katastrsko kulturo); potrdilo davčnega organa o površini zemljišč po katastrskih kulturah v uporabi članov gospodinjstva.* Kraj in datum: Vransko, 20. 3. 2006 Podpis vlagatelja: Janez Novak			

URADNI ZAZNAMEK	
Številka	Datum
Carinski urad	Podpis uradne osebe
Vlagatelj je na podlagi devetega odstavka 54. člena Zakona o trošarinah za leto _____ upravičen do vračila trošarine za _____ litrov porabljenega goriva v znesku _____ SIT.	

Vloga je prosta upravne takse na podlagi 9. točke 28. člena Zakona o upravnih taksah.

¹ Računi naj bodo oštevilčeni na način »številka računa/število računov« (npr. 1/17, 2/17, 3/17, ... 17/17).

Vir: Primer izpolnjenega obrazca za uveljavljanje vračila trošarine, 2006.

